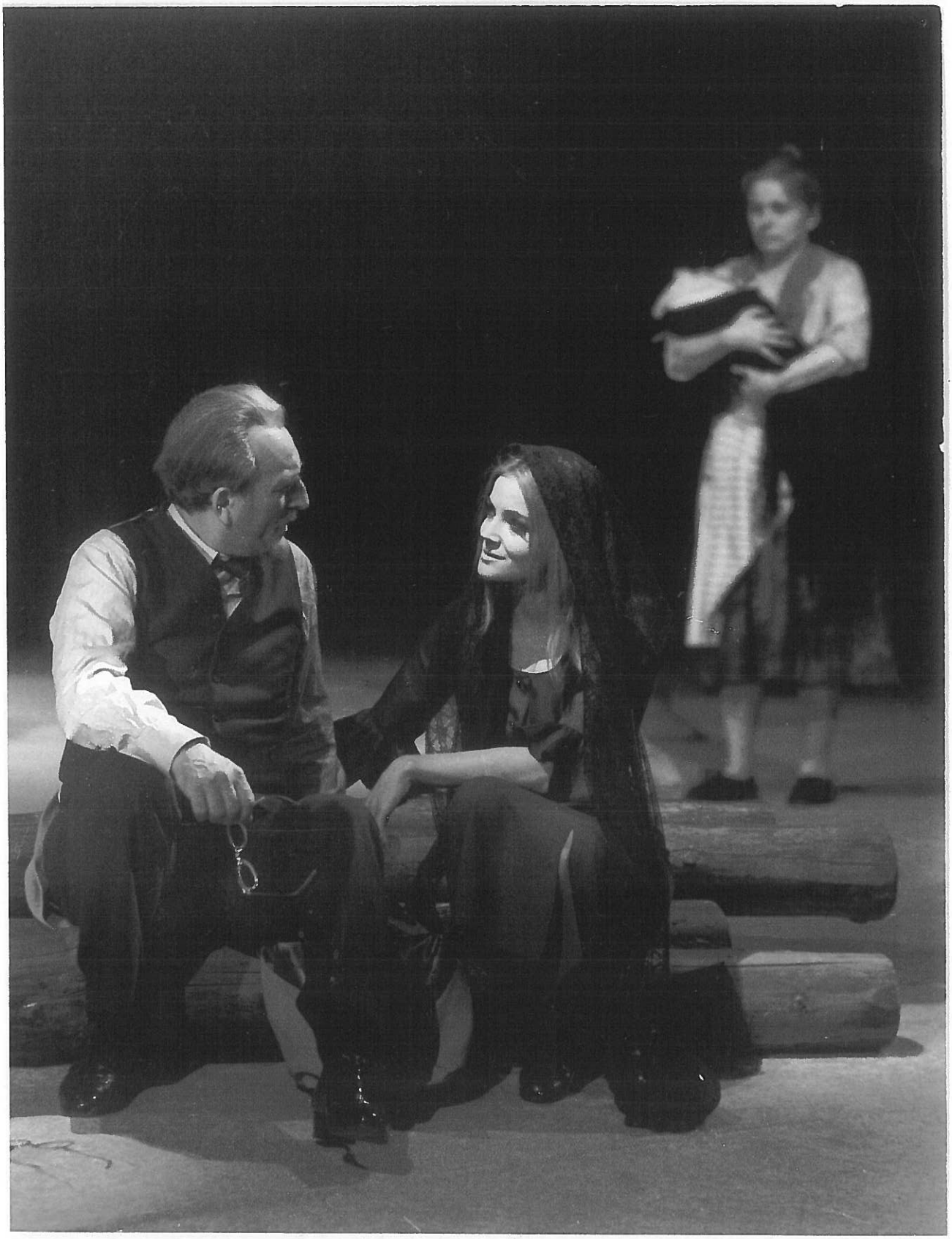

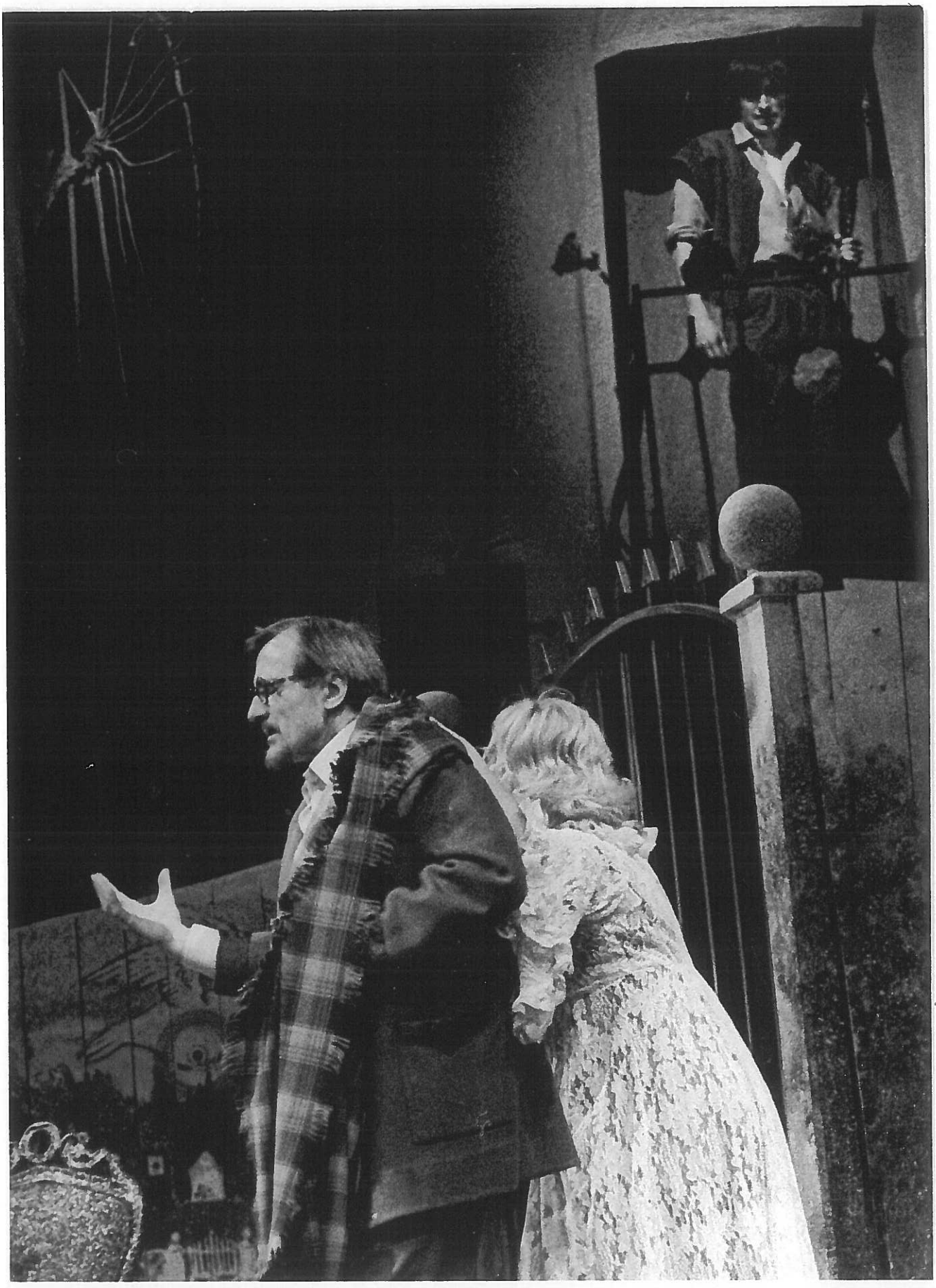

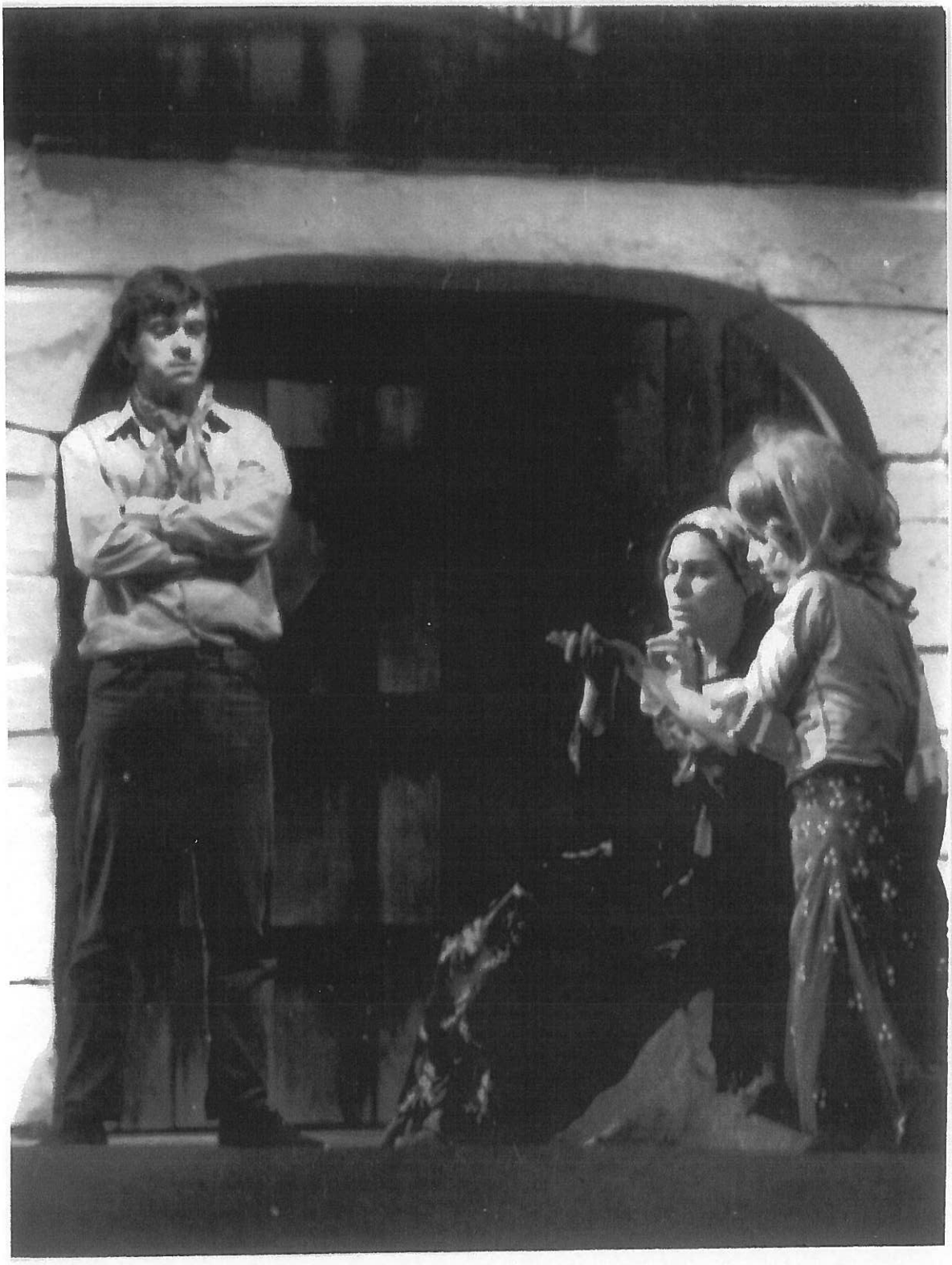

KAREL ČAPEK: LOUPEŽNÍK
Druhá premiéra Divadla na Vinohradech v sezóně 1988/89
Poprvé 9. prosince 1988.
Program připravil Jan Vedral.
Grafická úprava Milan Jaroš.
Veškerá práva k provozování této hry
zastupuje DILIA Praha.
Tisk Propagační tvorba Praha
Povoleno NVP pod č. j. 310015488
Cena Kčs 4,–

DIVADLO
NA
VINOHRADECH

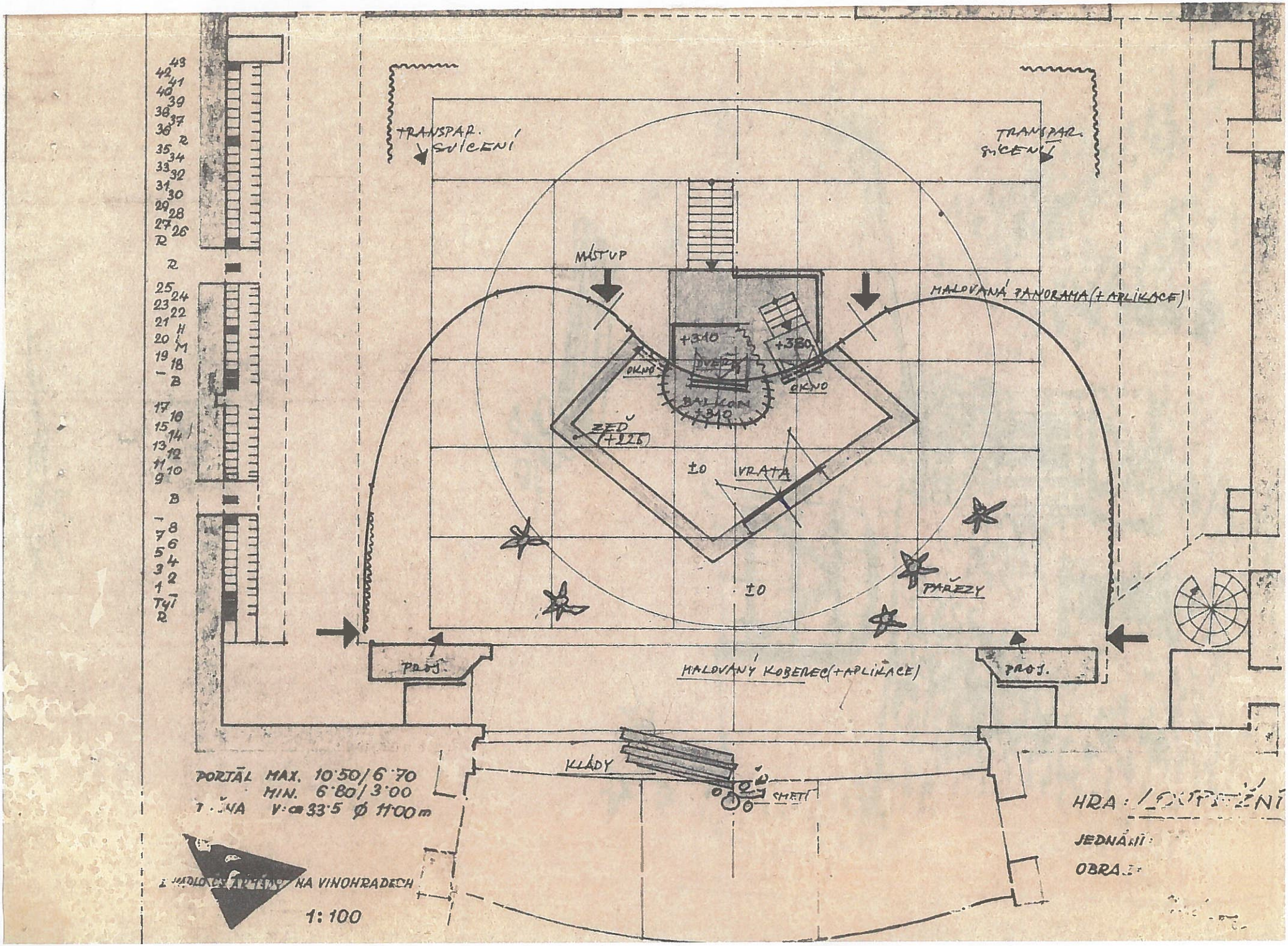
TRANSPAR. SVICENÍ
TRANSPAR. SVICENÍ
MÍSTUP
MALOVANÁ PANORAMA (+APLIKACE)
+310
+320
OKNO
DVEŘE
OKNO
BALKON +310
ZEĎ (+225)
±0
VRATA
PAŘEZY
±0
PROJ.
PROJ.
MALOVANÝ KOBEREC (+APLIKACE)
KLÁDY
SMETÍ
PORTÁL MAX. 10·50/6·70
MIN. 6·80/3·00
T. ŽNA V: ca 33·5 Ø 11·00 m
1:100
HRA: LOUPEŽNÍ
JEDNÁNÍ:
OBRAZ:

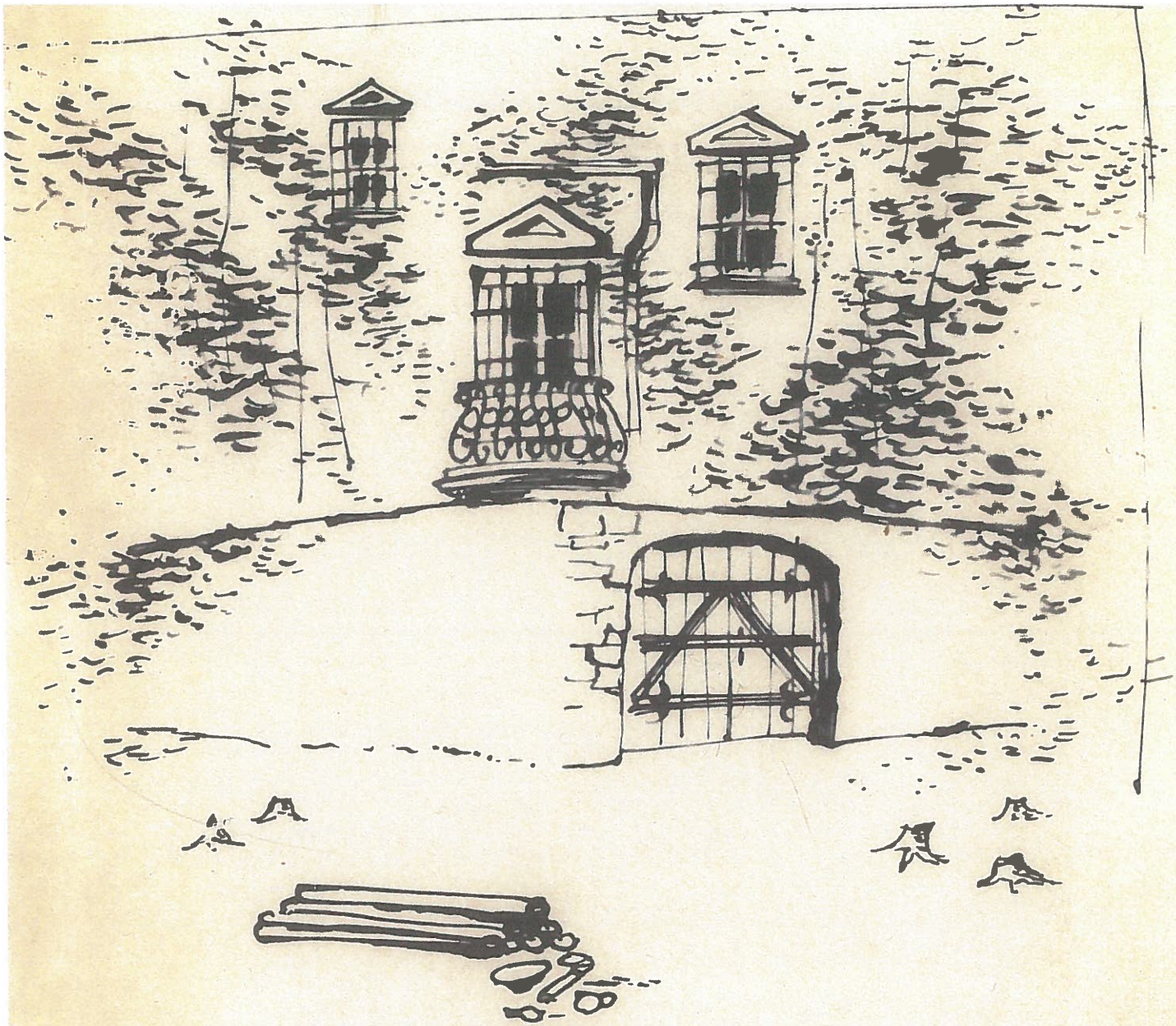

LOUPEZNÍK

604

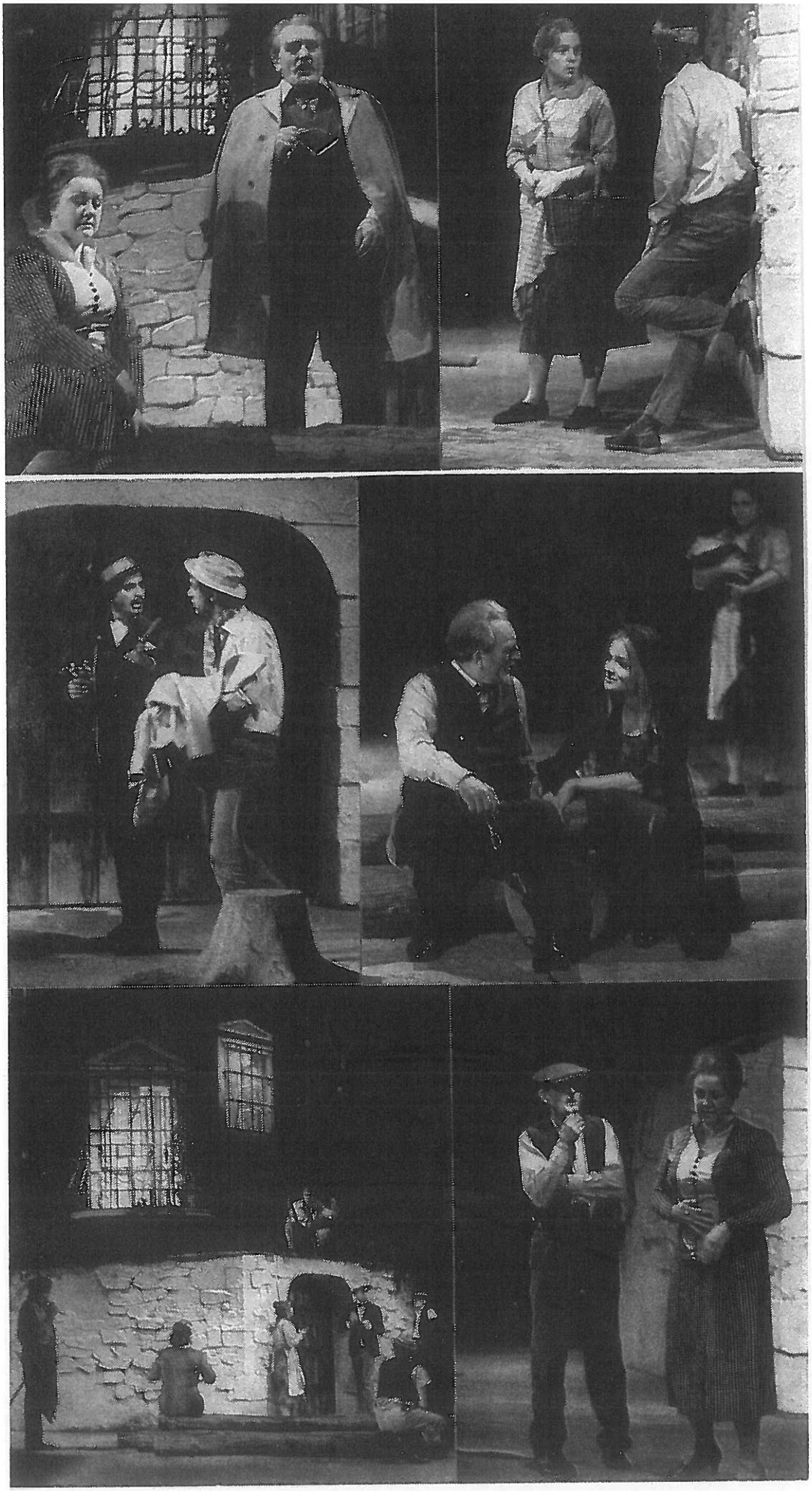

Mahenovo drama má dva póly: první akt, vznik Janošíka, a poslední obraz, Janošíkova smrt. V prvním aktě vzniká gedeónský hrdina, v posledním aktě umírá achillovský hrdina, historický Janošík. Morální hrdina prvního aktu a elementární hrdina posledního výstupu jsou dvě zcela různé osoby.

Janošík stojí před soudci, na popravišti, a mlčí. Je to horský sokol, kterého chytili; je vzdorovitý, plachý, nenávistný a strašně nedůvěřivý. Je to ušlechtilé divoké zvíře; nemlčí z hrdosti, nýbrž z tragické divokosti. Morální Janošík, Janošík Mahenův, mohl mluviti, mohl a měl hájiti svou ideu pod čakanem a mohl stavěti císaři regimenty; ale plachý, horský Janošík nemohl. Divoký Janošík nemůže mluviti, neboť je chycen, plachý Janošík nemůže nic chtíti, neboť je chycen.

Divoký Janošík tančí pod šibenicí a zpívá. Proč tančí morální Janošík? Ten nemá proč tančiti, neboť nikdy nebyl tanečníkem, nezpíval, měl poslání, byl poslancem. Anebo proč netančil dříve, proč nezpíval vůbec? Proč netančil celý život na svých štíhlých nohou, proč nebylo jeho zbojnictví, jeho pych, jeho lesní království tancem mladých a triumfujících noh? Jak osudné nedorozumění! Tento tančící rek, tak poetický, tak krásný, tak mladý, byl zde udělán obětí jakési morálky!

V táboře horských chlapců jistě převládalo veliké spontánní veselí, neboť zde byla volnost, zde bylo mládí; byla zde hrubost výbuchů, veliké hry a heroické oddechy. Veškerá mladost a šťastnost byla jakoby ztělesněna v horských chlapcích, pro něž nebyla pouta morálky, společnosti, vlastnictví, povinností. Bylo to mladé, bezstarostné božství na horách, byla to veliká příroda na Ružomberku, složená z hor, svobody a lesních pánů kamarádů. Vášně, vzněty, pudy a pochyby, všechny funkce fyzického a dynamického člověka se zde rozvíjely ve vzácný div heroické mladosti. Jak poetická, jak tragická je tato legenda.

U Mahena je to historie českého člověka, jeho morálky, jeho evangelictví a jeho mravního poslání; smutná historie se smutným koncem. Mahenův Janošík, jenž nechtěl nikoho zabíti, zabil někoho lepšího, než byl sám: pravého Janošíka.

A nyní vychází ten Lžismerdis, ten nepravý Janošík; místo spontánní síly má mravní úkol, místo krve má červenou nit: českou morálku.

Profesor	zasl. um. RADOSLAV BRZOBOHATÝ
Paní, jeho žena	GABRIELA VRÁNOVÁ
Mimi, jejich dcera	SOŇA NOVOTNÁ
	MIROSLAVA PLEŠTILOVÁ j. h.
Loupežník	MARTIN STROPNICKÝ
	MIROSLAV VLADYKA
Fanka, služka u profesorů	zasl. um. JIŘINA BOHDALOVÁ
Zahalená žena	ELIŠKA BALZEROVÁ
Cikánka	zasl. um. ANTONIE HEGERLÍKOVÁ, laureátka státní ceny
Myslivec	SVATOPLUK SKOPAL
Šefl	zasl. um. JOSEF BLÁHA
	VÁCLAV SLOUP
Starosta	zasl. um. JAROSLAV MOUČKA, laureát státní ceny
Soused	JAROSLAV SATORANSKÝ
Učitel	ANTONÍN NAVRÁTIL
Kovář	JIŘÍ PLACHÝ
Havíř	zasl. um. VLADIMÍR HLAVATÝ
Kaprál	BŘETISLAV SLOVÁČEK
Franta	MIROSLAV BABUSKÝ
Prolog	zasl. um. FRANTIŠEK HANUS

Hajní, vojáci, veteráni, ozbrojený civil - - - Mimický sbor DnV

Osvětlení řídí Jiří Bláha – zvuk František Ondřich
stavbu vedou Petr Vodák a Bohumil Vender – rekvizity Leo Hanzl
dekorace, kostýmy, vlásenky vyrobily kolektivy dílen, které vedou
František Škorpík, Štefan Kralovič, Vladimír Cvrček,
Miroslav Mayrich, Libor Houžvička, Liběna Bažantová,
Zdeněk Pscheidt, Hermína Kunstovná a Ladislav Večl

ŘEDITELSTVÍ
DIVADLA NA VINOHRADECH
VÁS ZVE NA PREMIÉRU

Karel Čapek Loupežník

DIVADLO NA VINOHRADECH

REŽIE JAN NOVÁK
SCÉNA MICHAL HESS j. h.
KOSTÝMY LUDMILA PAVLOUSKOVÁ j. h.
HUDBA ZDENĚK POLOLÁNÍK j. h.
POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE IVAN KROB j. h.

HRAJÍ / MIROSLAV BABUSKÝ / ELIŠKA BALZEROVÁ
JOSEF BLÁHA / JIŘINA BOHDALOVÁ
RADOSLAV BRZOBOHATÝ / FRANTIŠEK HANUS
ANTONIE HEGERLÍKOVÁ / VLADIMÍR HLAVATÝ
JAROSLAV MOUČKA / ANTONÍN NAVRÁTIL
SOŇA NOVOTNÁ / JIŘÍ PLACHÝ / MIROSLAVA PLEŠTILOVÁ j. h.
JAROSLAV SATORANSKÝ / SVATOPLUK SKOPAL
VÁCLAV SLOUP / BŘETISLAV SLOVÁČEK
MARTIN STROPNICKÝ / MIROSLAV VLADYKA
GABRIELA VRÁNOVÁ

V PÁTEK 9. PROSINCE 1988 V 19.30 HODIN.

Svou závaznou účast nám oznamte do 2. prosince 1988
na telefonní číslo 25 68 01.
Vstupenky si vyzvedněte od 6. prosince
v pokladně divadla od 14.00 do 19.00 hodin.
Vstupenky nevyzvednuté do 15.00 hodin
v den premiéry dáme do prodeje.

_____

číslo pozvánky

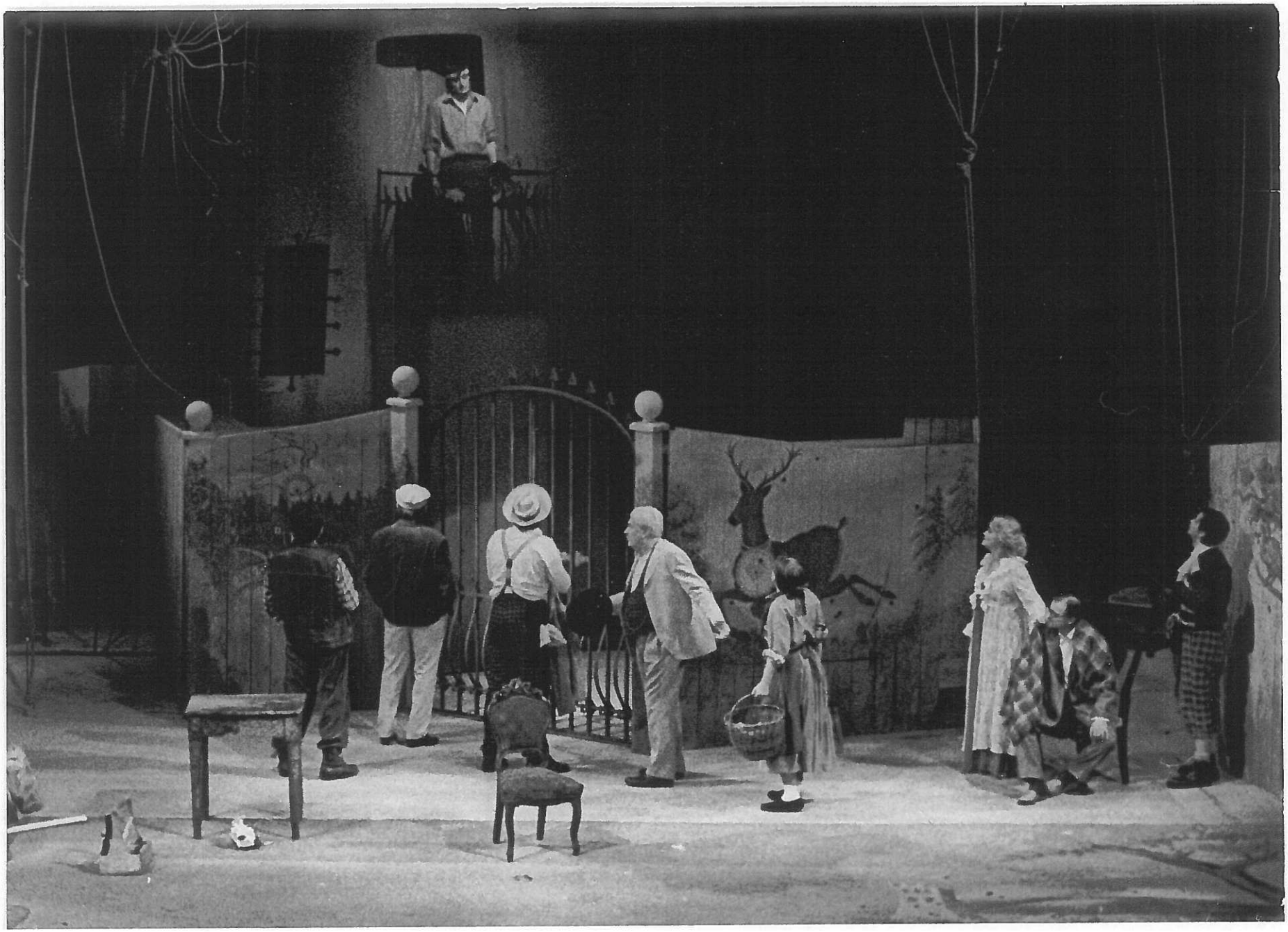

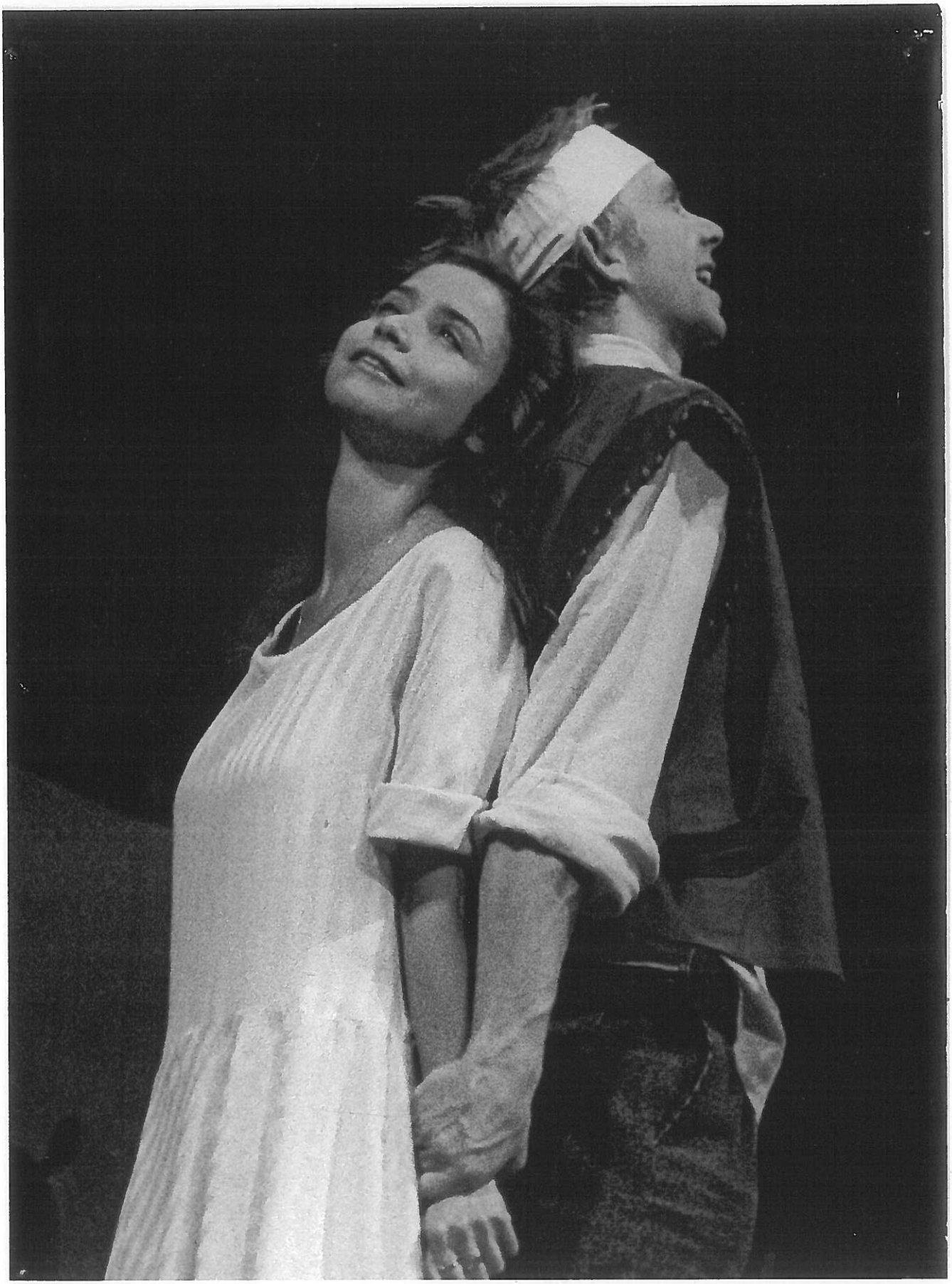

Karel Čapek Loupežník

KOMEDIE

REŽIE JAN NOVÁK
SCÉNA MICHAL HESS j. h.
KOSTÝMY LUDMILA PAVLOUSKOVÁ j. h.
HUDBA ZDENĚK POLOLÁNÍK j. h.
POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE IVAN KROB j. h.
DRAMATURGIE JAN VEDRAL

Představení řídí Rudolf Kalina
Text sleduje Jana Hrubá

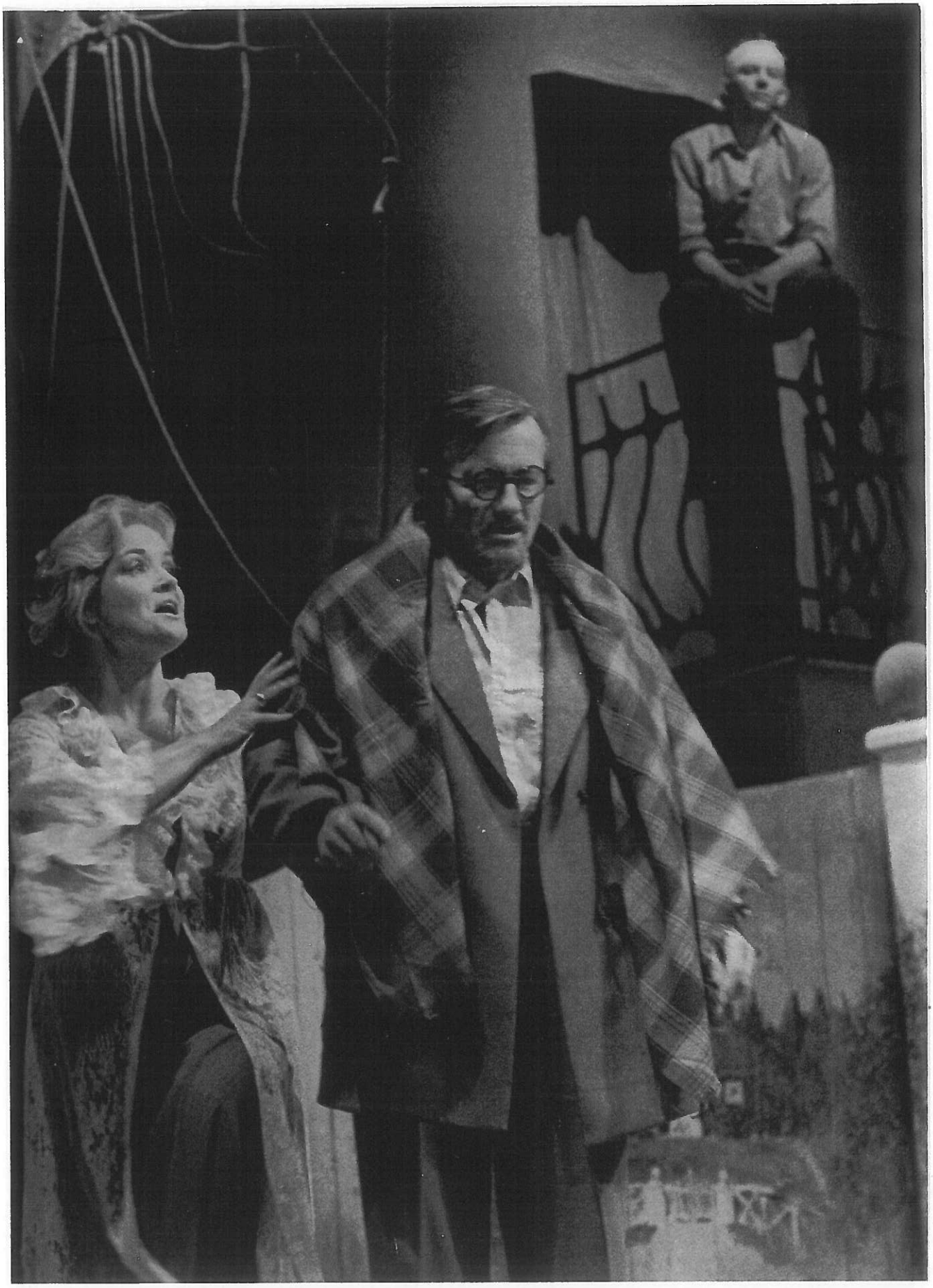

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29-73-78

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Tvorba, Praha

ze dne -8 XI 1972

MILOŠ VOJTA

Zamilovaný vinohradský Loupežník

. . . aneb Každý z nás potkal jednou svýho hulána

Jedna z prvých komedií Karla Čapka Loupežník, jejíž původní náčrt se zrodil daleko od vlasti, podle autora jako výraz touhy po domově, vjemů ve vzpomínce se stávají oslavným obrazem mladosti, dostala svoji definitivní podobu až v roce 1920, tedy v čase, kdy se ze studenta stal uznávaný autor, ale kdy se také vědělo, že revoltující mládí v nově zrozené republice nemůže už mít tolik pravdy jako směl mít za bývalého mocnářství.

Avšak téměř půlstoletá Loupežníkova pouť po českých divadlech dala za pravdu všemu, co věřil v Čapkovu tvůrčí sílu, která ještě v období vzniku chtěla více vypovídat o lidech kolem nás než o době, jejíž vývojové tendence, opojen zrodem mladé republiky, autor nechápal. Loupežníka inscenovalo několik herecких i režijních generací a každá z nich se pokoušela komedii vyložit po svém, což se mnohým také dařilo. Zvláště ty nejmladší generace po druhé válce úspěšně imputovaly mladému loupežníku vlastnosti revolučního mládence, mluvčího své generace, ale umářely se jen vním všeobecným odporem proti všemu i všem, aniž by se pokoušely za sebe vypovědět co jménu čeho. Pravda, autor komedii takové možnosti dává, přivádí na scénu postavy, které reprezentují zkušenosti dvou různých věstev, ale sám žádné filosofický nestraní. Jen v dějové struktuře příběhu umožňuje zúčastnit pravdy generací starších, zkušenějších, skeptičtějších a v různých výkladech i konzervativnějších.

A protože Karel Čapek od doby uvedení Loupežníka — v následujících osmnácti létech — jako autor Bílé nemoci a Matky, dotvořil svůj občanský profil od pragmatismu až k svědomitému antifašismu, začalo se zdát, že jeho mladá komedie ztratí na významu, že se v současnou chvíli stane dílem hluchým, ano nečitelným; nebudou li mu inscenátory přisuzovány i jiné cíle.

Upřímně řečeno, to jsou také pocity, s nimiž můžete zasednout do hlediště Divadla na Vinohradech, které Čapkovým Loupežníkem v režii Františka Štěpánka a na scéně Zdyňka Kolára zahájilo svoji novou podzimní sezónu.

Fanka: Jiřina Švorcová — Loupežník: Jaromír Hanzlík

Mimi: Daniela Kolářová — Loupežník: Jaromír Hanzlík

Snímky OLGA HOUSKOVÁ

Rozpaky mohou být ještě podepřeny i prvními okamžiky začínajícího příběhu, který se zásluhou režie snaží vypadat poetičtěji, než daná dramatická okolnost snese. Jde však opravdu jen o počátek, než se nám podaří vžít se do souzvuku rolícího se vztahu Hanzlíkova Loupežníka a Mimi Dany Kolářové. Možná že i počáteční ostych postav dramatických je poznamenán bázlivou trémou herečkou. Obecenstvo by rádo viděl mladé herce v komediálnější podobě. Oba mladí umělci obecenstvu nevyhověli, podřídili se důslednému záměru režie a předznamenají tak úspěšně celý výklad komedie, která se na vinohradské scéně jakoby znovuzrodila a zajistila si další životnost. Hanzlík společně s D. Kolářovou jsou ideálními představiteli ústřední dvojice a v jejich pojetí se Loupežníkova revolta rodila v očích Mimi, zažívala a dále se jí nechce než do vzájemného objetí: jít to mílá a nožná hra na »lásku a pávy«. V závěru, kdy se mladí umělci dokují obecenstvu, zdálo se, že neuvěřili vlastnímu úspěchu.

Režisér Štěpánek položil důraz na lyrismus příběhu. Konflikt nevede jen muži postavení dvě generacemi, ale znamená celý svár tváří dvou jednajících postav. Každý zde vede spor i sám se sebou, přítomnost každého jedinečného se tu v různých chvílích obrací do minula a hledá v ní ospravedlnění pro podobu současné chvíle. A tak aniž by se do Čapkova příběhu vkládaly cizí myšlenky, komedie se stává dějově i myšlenkově bohatší. Až vzpomínková lyričnost se tak stala i spolutvůrcem příběhu, ale i předmětem vlastního zkoumání. Štěpánkův smysl pro jevištní poetizaci, který režisérovi jindy i vadí, našel tentokrát smysluplný význam. Byl dokonce podpořen návěsnou a jednotnou scénou Zdyňka Kolára, ale i hudebními vstupy Svatopluka Havelky.

Základní hodnota nové inscenace Loupežníka je dovnitř v tom, že protagonista příběhu není představován jako romantický hrdina, jako nositel a představitel odporu, ale jako personifikace dramatického sváru, který má každý jedinec v sobě: jsou to svárv, které existují v lidském životě mezi minulostí a přítomností, ale snad i mezi přítomností a budoucností.

Poetická a lyrická poloha celého představení je znamenitě zdůrazňována i přítomností humoru, který do příběhu vstupuje téměř kontrapunkticky. Činí ze snové události příběh živý, ale i myšlenkám, které by mohly znít jen deklarativně. Jako režisér pravdy.

Jestliže režie našla pro Loupežníka správné místo, jak herecký soubor ho umí účelně využít: V prvním obraze ty byl Miloš Kopecký a Lída Vostrčilová a později Zdeněk Hodr, Vlastimil Lízal, Oldřich Lukeš, Vladimír Bílek a zejména starosta Svatopluka Skládala. Z postav, které stojí mimo vlastní lyrický příběh, byl nejrozkošnější Šejd v podání Zdeňka Řehoře, který se představil snad ve svém nejlepším životním výkonu, za což mu obecenstvo vzdálo zasloužený dík.

Profesor, jak ho úspěšně předvádí Otakar Brousek, tentokráte je tlumočen v lidštějších barvách, jeho pravdy, jimž nechceme spolu s Loupežníkem uvěřit a proti nimž za vlastně celý život bouříme, jsou v herecově podání řečeny podmanivě, a proto tak dramaticky silně; Brousek je vlastně protihrdčem celému jevištní hledišti. Vždyť i ta paní profesorová, jak ji hraje zasloužilá umělkyně Antonie Hegerlíková, našla návahu, aby nás všechny pohladila za smělost, s kterou držíme palce všem zamilovaným. Ano, Hegerlíková nehraje matku, která si jen zavzpomíná, ale která našla příležitost k výčitce. Předvedla ženu, jež se ještě nevzdala.

Před úkolem zcela novým, taktka klíčovým, stála Jiřina Švorcová hrající Fanku, tedy typ role objevující se v její dosavadní umělecké dráze zřejmě poprvé, ale který pro její další hereckou cestu může být rozhodujícím. Až se umělkyně osvobodí od vlastních zábran, jistě způsobených vědomím závažnosti úkolu, a její Fanka nebude tolik hartusivá, a zjemní tvrdou skořápku, pod níž se kdesi v minulosti skrývá ona dívčina, na kterou se také rád podíval onen symbolický hulán, budeme svědky zrození nového hereckého typu. Závěr Jiřiny Švorcové, tam, kde si s kapráčem zavzpomíná na vlastní dívčí léta, kdy si oba uvědomují, že někde, kdysi dávno, takového loupežníka už viděli, patří k vrcholům předvedení.

Vinohradské představení je tedy více než úspěšné. Čapkova komedie tu znovuožila za stejnou režie, znamenitého hereckého souboru, ale jistě i cílevědomé práce vedení divadla na vytváření profilu současného angažovaného uměleckého tělesa, od něhož v nejkratší budoucnosti očekáváme další podobné úspěchy, zejména při uvádění současných textů.

Prahy s rukopisem Loupežníka (75 stran) ve svém zavazadle. Komedie zůstala nedokončena, i když to autoři neměli nikterak v úmyslu. O důvodech se můžeme jen dohadovat.

V roce 1919 Josef Čapek již Loupežníka zcela přenechal bratrovi a ten jej přepracoval a dokončil pod svým jménem. Nová verze z roku 1919 se sice držela základního rozvržení děje „pařížského" Loupežníka, ale spolu s novou kompozicí určenou připsáním dalších postav téměř úplně přestavěla a přestylizovala všechny dialogy. Rozhodujícím zásahem bylo rozšíření počtu jednajících postav. Čapek nově připsal Cikánku, Kováře, dva vojáky: Kaprála a Frantu a zejména Zahalenou ženu – Lolu, jejíž postavení v nové verzi se stalo zásadním pro rozuzlení děje. I když text byl podstatně rozšířen, charakter většiny postav se příliš nezměnil. Byl však vyjádřen mnohem pregnantněji a postavy se staly plastičtějšími.

Verze z roku 1919 zřetelně dokumentuje, jak Čapek vyrostl jako spisovatel, dramatik – a básník. Bylo by možno toto tvrzení doložit desítkami, snad stovkami citátů, jež by ukázaly, jak autorův jazyk je vytříbenější, slovník bohatší, smysl pro dramatičnost dokonalejší, kompozice logičtější a celkové umělecké vyznění pravdivější.

(Vybráno z rozsáhlejší studie,
komentující připravované vydání
„pařížského" Loupežníka
ve Sborníku Národního muzea)

DRAMATURGICKÁ POZNÁMKA

Text naší inscenace vychází z Karlem Čapkem revidovaného textu druhého knižního vydání Loupežníka (1922), v některých pasážích se však odvolává k textové podobě tzv. „pařížského" Loupežníka. Zařazení zrodu hry v kontextu tvorby bratří Čapků do roku 1911, tedy bezprostředně za Lásky hru osudnou a za Poznámky o Janošíkovi, ve kterých Čapci vyložili svou tehdejší koncepci dramatického hrdiny, bylo základním východiskem pro naši práci na inscenaci. Textová úprava vznikala ve spolupráci s herci v procesu zkoušek.

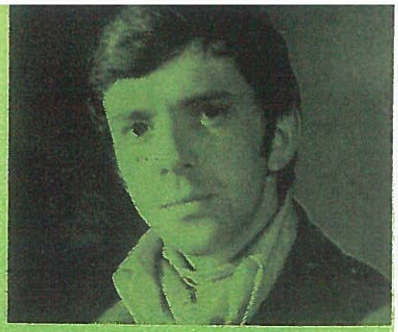

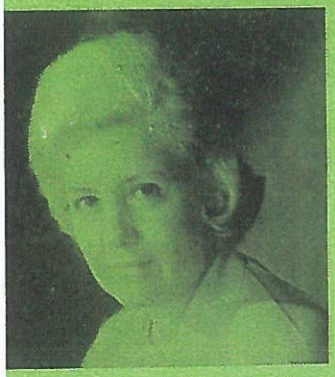

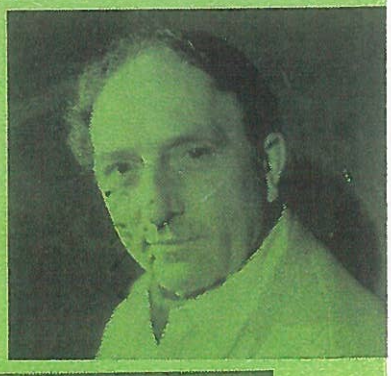

DIVADLO NA VINOHRADECH

KAREL ČAPEK

LOUPEŽNÍK

REŽIE FRANTIŠEK ŠTĚPÁNEK
SCÉNA ZBYNĚK KOLÁŘ
KOSTÝMY LIBUŠE PRAŽÁKOVÁ
HUDBA SVATOPLUK HAVELKA
CHOREOGRAFIE KAREL BEDNÁŘ

HRAJÍ:

zasloužilá umělkyně ANTONIE HEGERLÍKOVÁ ● DANIELA KOLÁŘOVÁ ● HANA MACIUCHOVÁ ● JIŘINA ŠVORCOVÁ, nositelka Řádu práce ● LUDMILA VOSTRČILOVÁ ● GABRIELA VRÁNOVÁ ● VLADIMÍR BIČÍK ● OTAKAR BROUSEK ● VLASTIMIL FIŠAR ● JAROMÍR HANZLÍK ● zasloužilý umělec ZDENĚK HODR ● MILAN KLÁSEK ● OLDŘICH LUKEŠ, laureát státní ceny ● ZDENĚK ŘEHOŘ ● JAROSLAV SATORANSKÝ ● JAN SCHÁNILEC ● SVATOPLUK SKLÁDAL

Naše divadlo se znovu vrací k jedné z nejpůvabnějších českých komedií — Čapkovu Loupežníkovi. Kdo by neznal tuto humornou a zároveň tak bolestnou hru o lásce a o mládí? Nesčíslněkrát se hrála na našich jevištích a její nové inscenace znovu potvrzují, že ačkoliv od jejího vzniku uplynulo padesát let, je to hra stále svěží, stále má co říci i dnešnímu divákovi. Vracíme se tedy k Čapkovi, jednomu z našich nejslavnějších spisovatelů a autorů, abychom znovu oživili jeho postavy a postavičky, abychom připomněli jeho humorný a skoro zázračně nestárnoucí jazyk.

V Čapkově komedii stojí proti sobě dva světy, dva protikladné postoje k životu. První svět je světem Loupežníka — toho kořistného, bezohledného, nezodpovědného, mladého buřiče, který tak okouzlí Mimi. Druhý svět je světem starého Profesora, člověka zkoušeného i zkušeného, který už poznal mnohé ze zákonů světa, pochopil — a přijal je. Konflikt mezi těmito dvěma světy je skutečným konfliktem. Vždyť Loupežník skutečně uloupí Profesorovi dům „po mnoho let stavěný“, uloupí mu jeho dceru, „jeho dětátko, jeho ovečku nejdražší“, opevní se v tomto domě a je ochoten i střílet, v případě, že Profesor přivolá četníky. Avšak nad tímto konfliktem, v jistém ohledu i tragickém, stojí obyvatelé vesnice — všichni ti havíři, sousedé, kováři — Čapkovi človíčci, jejichž humor a lidovou filosofii autor tak dobře znal — a miloval. Díky jim se stěžejní konflikt stává pouze jedním z mnohých, skrze ně zaznívá autorova smířlivá, moudrá a očistující nota. Vždyť přece: kolik už svět zažil takových buřičů, mladičkých fanfarónů a dobyvatelů?

Premiéra v červnu 1972

S. K. NEUMANN

— Karel Čapek je spisovatel, který mnoho ví a mnoho umí. Dokonce ví příliš mnoho, než aby nebyl důkladný skeptik. Skeptik bývá shovívavý, laskavý, velmi zdvořilý člověk: rozhodně neoddá se ničemu s prudkou láskou, nevrhne se na nic s prudkou nenávistí, nepodnikne nic s fanatismem. Přijímá všecko s velmi filosofickým klidem. Všecko, nač sáhne, je nejen dobře uděláno, ale po stránce tvárné jest i plno zdařilých experimentů, mluvy zcela nové a nebojácné. Všecka Čapkova původní díla mají evropskou úroveň, a proto jsou také překládána, ve všech je současně něco českého, domácího, co nás dojímá. A přece ve všech jest něco i tvrdého a studeného. Karel Čapek dovede rozehřáti a dojmouti, ale ihned vám nabídne sklenku studené vody, abyste vystřízlivěli — a zchladli.

Loupežníkem dokázal Karel Čapek, že v dramatické poesii může dosíci poměrně stejného zdaru jako naši dramatikové specialisovaní. Loupežník je dramaticky nejméně tak zralý jako jiná naše moderní díla dramatická. Výtky, které mu byly činěny kritiky rozumějícími své věci, vycházely z předpokladu poněkud chybného: jako by šlo o komedii realistickou a jako by autor chtěl řešiti nějaký problém mládí vůči stáří. Ale to odporuje literárnímu charakteru autorově i jeho úmyslu. Již s Prologem dostáváme se v ovzduší hry stylisované, nerealistické, komedie poněkud burleskní, která vám obratně zahraje kousek ze smíchu a slzí, aniž chce něco více. Karlu Čapkovi běželo o lehký, usměvavý žánr, jakým byly vždycky takové stylisované komedie, pro které u nás není dosti porozumění, poněvadž uctíváme příliš myšlenku a hloubku, i když obě jsou toliko fingovány. Z tohoto hlediska je pak ovšem ústřední postava zcela přijatelná, třebaže „klackovitost" loupežníka je skutečně poněkud dutá. Lola, vracející se zničená ze svého dobrodružství, jako výstraha, aby toto dobrodružství nebylo vedeno do krajnosti, to je ta sklenice studené vody, kterou autor-filosof tak rád podává. Takový je Karel Čapek, skeptik a filosof, který bystře i dobrácky pozoruje z výše hru životních sil, a je příliš moudrý, než aby se pro některou rozhodl.

Nejobdivuhodnější věcí na Čapkově komedii je bezpečnost, s kterou postavil každou postavu i postavičku své komedie, lehkost a samozřejmost charakteristiky. Ti lidé žijí a přitom jsou to přísně a jednotně stylisované symboly. V jejich mluvě je mnoho odvážného, nového, ale nic nepřirozeného, máme-li ovšem na paměti, že tu neběželo o pravdivost realistickou, nýbrž o vnitřní přirozenost stylovou.

(KMEN IV, 1920 — Z KNIHY: O UMĚNÍ — ČS. SPISOVATEL 1958)

A. M. PÍŠA

— Ve Stavovském divadle se odhodlali ve čtvrtek k premiéře nově nastudované Čapkovy komedie Loupežník. Viděli jsme píseň mládí, která se dychtivě žene za láskou a štěstím, za kořistí chvíle a životní svobodou, žene se všem navzdory, nedbajíc hranic ani zákonů, majetkových výsad ani konvenční morálky. Mládí jako živel, který znamená věčnou obrodu života a světa ustrnulých forem, nežli se nechá zaskočit nebo ochočit, nežli vyvane a ustydne: kterak bytost „loupežníka", jíž je tu téměř alegoricky ztělesněno, zasévá svým bouřlivým vpádem do zvykové tišiny neklid v nitro všech ostatních, teskně si nad „loupežníkovým" mládím vzpomínajících na cosi dávno ztraceného a marně touženého — toť jeden z nejsugestivnějších motivů Čapkovy komedie. Zůstala by ovšem jen lyrickou písní, kdyby se spokojilo apoteosou bouřlivácského mládí: nebyl by Čapek už v této rané hře dramatikem, kdyby postavě a notě „loupežníkově" nevytvořil protipól v postavě a sudbě starého profesora. Znamená víc než obdobně alegorického představitele zkostnatělého stáří, které, ohroženo ve svém panství, tvrdohlavě a úzkoprse volá, že mládí je nepřítel a že je třeba zlomit. Ve starém profesorovi trpí a brání se víc: vše, čím

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29-73-78

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Lidová demokracie, Praha

27. X. 1972

ze dne .....

LIDOVÁ DEMOKRACIE

Čapkův Loupežník na Vinohradech

Přestože se sám dramatik Karel Čapek pokoušel o návrat Loupežníka do hry, přece jenom už to nevyšlo — nevrátil se, tak jako se nikdy nevrací mládí. Ale co se vrací, to je tato lyrická, opojná, úsměvná a tak bytostně česká komedie (i při tak velké dramatikově proslulosti ve světě nenašla cestu na zahraniční scény), kterou začal psát s bratrem v mladistvém opojení v Paříži, v touze po domově, a již dokončil sám o několik let později — o něco zmoudřelejší a zkušenější.

Vrací se od své premiéry stále a stále na české scény, protože Loupežník a Mimi se stávají přímo symboly neklidného, nepokojného mládí, protože v této lyrické písni mládí vyslovil dramatik ten věčný koloběh lidských srdcí — jako je tomu v Romeovi a Julii či ve Snu noci svatojánské apod. A tady hledejme především stálou odezvu této komedie. Protože generační konflikt — to není asi to pravé slovo pro základní ladění Loupežníka. Přirozeně, že se tu srážejí dvě životní koncepce. Jednu reprezentuje Loupežník s odvahou i nezodpovědností mládí, druhou starý zkostnatělý profesor, který tvrdě brání vše, co si vydobylo jeho stáří. Ale sám autor přece říká, že drží palce všem. Loupežník je jejich ztracené mládí, něco, co odešlo.

V dnešní, mnohdy citově tak vyprahlé době, je nesporně nový návrat Loupežníka do pražského divadelního života více než záslužný. Tím spíše, že vinohradské představení je stylově čisté, živé, moderní a herecky zajímavé. Režisér F. Štěpánek, který nedávno v Maryše opět prokázal svůj cit pro klasiku, pro její transpozici do současného divákova povědomí potvrdil svůj vyhraněný rukopis i v této padesát let staré komedii. A znovu se v jeho režijní koncepci dosvědčilo to, proč tuto svou prvotinu měl autor tak rád. Dýchá to zde šrámkovskou poezií, pohádkovou vůní, opojnou letní nocí, úsměvností, která je jenom někdy narušena hořkou příchutí. Chtělo by se tu vyjmenovat všechny postavy a figurky, protože každá si hezky zahrála svůj part, každá vnesla svůj osobitý tón do celkové podoby inscenace.

J. Hanzlík jako Loupežník má v projevu poezii i humor, má dnešní tvář i duši svého hrdiny dvacátých let, šrámkovskou rozdychtěnost i prostořekost současného klukal I když je občas překvapen citem Mimi, mnoho bere jako samozřejmost, je přece mladý a lidé ho mají rádi. Mimi v podání D. Kolářové má čistotu citu i radost z toho, jak už je velká, něhu i upřímnost milostného vzplanutí — noční scéna patří k nejkrásnějším místům inscenace právě pro tuto čistotu vzájemného milostného opojení. Brouskův Profesor sem vnáší ostřejší disharmonii, neboť se po svém jakoby mstí za své promarněné mládí, pro to, že Loupežník není osamocen jako on, že není starý a že má život před sebou. Herec mu dává zpočátku prudkou nakvašenost, pedantskou nevrlost, zatímco A. Hegerlíková svou paní profesorovou jakoby poznávala své mládí, proto má takové pochopení pro Loupežníka, v němž vidí elán a odvahu, jež jí chyběly.

J. Švorcová jako Fanka s drsnou a tvrdou rozkacenost, M Klásek jako myslivecký frajírek Hubert, V. Fišar v postavě veledůležitého pana učitele a pak celý svět lidových postaviček tak, jak je reprezentují Z. Hodr jako Havlíř, S. Skládal jako Starosta, O. Lukeš v roli Kováře, V. Bičík jako soused a hlavně v rozkošné figurce Šefla Z. Řehoř, který se suchým humorem i vtipem vybavuje svého zvědavého strejce, to jsou postavy, které v poeticky laděné scéně Z. Koláře a v kostýmech L. Pražákové přesvědčují, jak je ten Loupežník stále mladý a chcete-li i současný a dnešní. Protože i když se mládí nevrací, my se všichni vracíme k němu.

(mik)

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-778

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Lidová demokracie, Praha

20. X. 1972

ze dne .....

Strana 8

Pražské Divadlo na Vinohradech uvedl v režii F. Štěpánka komedii Karla Čapka Loupežník. Na snímku ze hry vidíte A. Hegerlíkovou a O. Brouska

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-778

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

17. X. 1972 Večerní Praha

ze dne .....

7

Čapkův LOUPEŽNÍK je první premiérou Divadla na Vinohradech v této sezóně. Uskuteční se v nově upraveném interiéru zítra v pátý osmé večer. Loupežníka režijně připravil František Štěpánek, scéna je dílem Zbyňka Koláře, kostýmy navrhla Libuše Pražáková, hudbu složil Svatopluk Havelka a choreografem byl Karel Bednář. Roli Loupežníka vytvořil Jaromír Hanzlík a postava Mimi ztvárnila Daniela Kolářová.

Snímek: Olga Houskov

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-778

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Svobodné slovo, venkov

31. X. 1972

Čapkův Loupežník

Krásně zrenovované Divadlo na Vinohradech zahájilo letošní sezónu premiérou Čapkova Loupežníka. Nastudoval jej Fr. Štěpánek na scéně Zb. Koláře, v kostýmech L. Pražákové a s hudbou Sv. Havelky.

BYL TO ŠŤASTNÝ začátek sezóny v novotou skvícím divadle. František Štěpánek znovu osvědčil svůj cit pro českou klasiku. Vyšel tentokrát z lyrismu Čapkova textu a ladil komedii výrazně šrámkovsky. Přitom ovšem nezapomíná jak na ducha celého Čapkova díla, tak na mentalitu současného, především mladého diváka: nadlehčuje text úsměvností, jemnou komikou v souzvuku s dnešním mládím, stydícím se za skutečný cit. Těmito dvěma polohami, šrámkovskou lyrikou a zvýrazněnou nenásilnou humorností je prodchnuta celá inscenace.

Štěpánkův přístup k autorovu textu je nejpatrnější na ošidném druhém dějství, které už nejednou svedlo režiséry i herce svou na mnoha místech rytmizovanou a posticky stylizovanou prózou až jakési archaičnosti. Štěpánek vychází přísně z pocitů hrdinů v té které situaci, a tak celý jejich herecky nebezpečný text vyznívá nehledaně, přirozeně, jako opojná milostná píseň.

Dva základní tóny inscenace, dávající jí podivuhodně mladé ladění, zasahuje pochopitelně nejvíce titulní postavu. Loupežník Jaromíra Hanzlíka je veselý mládenec, ochotný k legraci, nepostrádající dravosti a sebevědomí mládí, právě tak ovšem dovede být v pravou chvíli něžně milostný. Ve druhém dějství překrásně rozehrává němou scénu čekání na Mimi: právě zde je, myslím, nejpůsobivější.

Vynikající partnerku našel v Mimi D. Kolářové, roztomilé, půvabné, možná i nepatrně veselejší než bývá zvykem, jímavě mladě horoucí a milostně zjitřené. I ona má jedinečný moment ve druhém dějství, ve scéně vyznání lásky.

Dokonalá ústřední dvojice znamená v Loupežníkovi hodně, ale jeho celkový úspěch závisí i na ostatních hercích. Dalším překrásným výkonem ve vinohradském představení je paní profesorová A. Hegerlíkové, vroucí, vlídně, úsměvně, s trochou smutku ironická, vkládající své city a nálady především do pohledu a jemného úsměvu.

Zajímavá je Fanka J. Švorcové. Především je mnohem mladší, než byly všechny dosavadní představitelky této role, je to ženská jako vítr, ale i jako břitva, psovsky věrná profesorovi, na jehož každý pokyn se může horlivostí přetrhnout, je to hubatá, ukřičená, zbrklá, zlá ženská, která se mstí za vlastní životní zklamání. Právě proto, že je její Fanka ještě mladá, nemůže mít v sobě onu skrytou, tlumenou hřejivost, na jakou jsme si zvykli u Zd. Baldové. Zdá se, že se Švorcová svým pojetím Fanky vrací k původní koncepci k Čapkově charakterizaci této postavy. Tak, jak ji hraje, je v ní i velmi mnoho kritického.

Takto bychom mohli brát postavu za postavou, ať je to G. Vránové Lola, L. Vostrčilové Cikánka, profesor O. Brouska, učitel Vl. Fišara, skupina vesničanů, vytvářejících ze scény obléhání živou a veselou záležitost. Za všechny bych se chtěla zmínit alespoň o neodolatelném Šeflovi Zd. Řehoře, který svou němou etudou na zdi rozesmál obecenstvo až k slzám a vysloužil si potlesk.

Loupežník je skutečně představení, které by si diváci neměli nechat ujít. kop

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-778

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Svobodné slovo, Praha

-1. XI. 1972

V nové inscenaci Čapkova „Loupežníka" v Divadle na Vinohradech se představili v hlavních rolích Daniela Kolářová jako Mimi a Jaromír Hanzlík jako Loupežník. Režisérem nové inscenace nestárnoucí Čapkovy komedie je František Štěpánek.

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29-73-78

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Tvorba, Praha

ze dne - 8. XI. 1972

MILOŠ VOJTA

Zamilovaný vinohradský Loupežník

. . . aneb Každý z nás potkal jednou svýho hulána

Jedna z prvých komedií Karla Čapka Loupežník, jejíž původní náčrt se zrodil daleko od vlasti, podle autora jako výraz touhy po domově, »jenž ve vzpomínce se stával oslavným obrazem mladosti«, dostala svoji definitivní podobu až v roce 1920, tedy v čase, kdy se ze studenta stal uznávaný autor, ale kdy se také vědělo, že revoltující mládí v nově zrozené republice nemůže už mít tolik pravdy, jako směl mít za bývalého mocnářství.

Fanka: Jiřina Švorcová — Loupežník: Jaromír Hanzlík

Avšak téměř půlstoletá Loupežníkova pouť po českých divadlech dala za pravdu všem, co věřili v Čapkovu tvůrčí sílu, která ještě v období vzniku chtěla více vypovídat o lidech kolem něho než o době, jejíž vývojové tendence, opojen zrodem mladé republiky, autor nechápal. Loupežníka inscenovalo několik hereckých i režisérských generací a každá z nich se pokoušela komedii vyložit po svém, což se mnohým také dařilo. Zvláště ty nejmladší generace po druhé válce úspěšně imputovaly mladému loupežníku vlastnosti revolucionáře, mluvčího své generace, ale unášely se jen oním všeobecným odporem proti všemu i všem, aniž by se pokoušely za sebe vypovědět ve jménu čeho. Pravda, autor komedií takové možnosti dává, přivádí na scénu postavy, které reprezentují zkušenosti dvou různých vrstev, ale sám žádné filosoficky nestraní. Jen v dějové struktuře příběhu umožňuje zdůraznit pravdy generací starších, zklamanějších, skeptičtějších a v různých výkladech i konzervativnějších.

A protože Karel Čapek od dob uvedení Loupežníka — v následujících osmnácti letech — jako autor Bílé nemoci a Matky, dotvořil svůj občanský profil od pragmatismu až k uvědomělému antifašismu, začalo se zdát, že jeho mladá komedie ztratí na významu, že se v současnou chvíli stane dílem hluchým, nic neříkajícím; nebudou-li mu inscenátory přisuzovány i jiné cíle.

Upřímně řečeno, to jsou také pocity, s nimiž můžete zasednout do hlediště Divadla na Vinohradech, které Čapkovým Loupežníkem v režii Františka Štěpánka a na scéně Zbyňka Koláře zahájilo svoji novou podzimní sezónu.

Mimi: Daniela Kolářová — Loupežník:

Rozpaky mohou být ještě podepřeny i prvními okamžiky začínajícího příběhu, který se zásluhou režie snaží vypadat poetičtěji než daná dramatická okolnost snese. Jde však opravdu jen o počátek, než se nám podaří vžít se do souzvuku rodícího se vztahu Hanzlíkova Loupežníka a Mimi Dany Kolářové. Možná že i počáteční ostych postav dramatických je poznamenán bázlivou trémou hereckou. Obecenstvo by rádo viděl mladé herce v komediálnější podobě. Obě mladí umělci obecenstvu nevyhoví, podřídí se ústřednímu záměru režie a předznamenají tak úspěšně celý výklad komedie, která se na vinohradské scéně jakoby znovu zrodila a zajistila jí další životnost. Hanzlík společně s D. Kolářovou jsou ideálním představiteli ústřední dvojice a v jejich podání se Loupežníkova revolta zrodila v očích Mimi, zazářila a dále se jí nechce než do vzájemného objetí: je to milá a něžná hra na »labutě a pávy«. V závěru, kdy se mladí umělci děkují obecenstvu, zdálo se, že neuvěřili vlastnímu úspěchu.

KAREL ČAPEK

LOUPEŽNÍK

Komedie o třech dějstvích

REŽIE FRANTIŠEK ŠTĚPÁNEK

SCÉNA ZBYNĚK KOLÁŘ

KOSTÝMY LIBUŠE PRAŽÁKOVÁ

HUDBA SVATOPLUK HAVELKA

CHOREOGRAFIE KAREL BEDNÁŘ

LOUPEŽNÍK	JAROMÍR HANZLÍK
PROFESOR	OTAKAR BROUSEK
PANÍ PROFESOROVÁ	ZASLOUŽILÁ UMĚLKYNĚ ANTONIE HEGERLÍKOVÁ
MIMI	DANIELA KOLÁŘOVÁ
LOLA	GABRIELA VRÁNOVÁ
FANKA	JIŘINA ŠVORCOVÁ, NOSITELKA ŘÁDU PRÁCE
HUBERT	MILAN KLÁSEK
ŠEFL	ZDENĚK ŘEHOŘ
CIKÁNKA	LUDMILA VOSTRČILOVÁ
HAVÍŘ	ZASLOUŽILÝ UMĚLEC ZDENĚK HODR
UČITEL	VLASTIMIL FIŠAR
STAROSTA	SVATOPLUK SKLÁDAL
KOVÁŘ	OLDŘICH LUKEŠ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY
SOUSED	VLADIMÍR BIČÍK
KAPRÁL	JAN SCHÁNILEC
FRANTA	JAROSLAV SATORANSKÝ

KAREL ČAPEK

VE VĚKU MLADÉHO ŽIVOTA

Skrz mezery, jež mezi lidmi jsou,
jsem viděl věci daleké a nesmírné,
a byl jsem mezi nimi, osamocený,
tak jako ozvěna či výkřik mezi skalami.

Na takové skále jsem byl, sedě na vlastních nohou,
a moře hučelo něco, strašné a půvabné,
a děl jsem: Nevolej mne, nyní mne nech a jednoho dne
budeme spolu plout, a jednoho dne
i já se zastavím, nestaraje se kde,
všem lidem divný, neznámý a němý,
nemaje pro nikoho zájmu, ani slova, ani hany.

Než do té doby ničeho nelituji
a ničemu nechci uniknout:
podoby, tváře, jež se přibližují,
přistupte jen a naplňte každý kout!

To tedy je tvář světa, hrubá a tvrdá země,
tíživá půda, jež věší únavu na mne
a na rtech ssedá se mi, palčivě hořký prach,
když trápím se chodě a místo na zemi měně,
a přece tak skvělá! Co všechno viděl jsem na ní,
já tady to mám a nemohu z hlavy to zahnat,
– nesčetné tváře! Vzrušující pohled do slunce,
ohnivý úder s nebe, útrapa ohněm,
když spálen žárem, hrst hlíny na polední skále,
jsem přijal bolestné znamení ohně,
vnitrný plamen, jazyk neúnavný, jenž mne pálí,
planoucí žízeň vznícení.
Mizivé podoby, plynoucí hodiny u vody,
jaké to opouštění, jaké uplývání,
zapomenutí na jaký žal, jaká životní ztráta,
přicházení a odcházení, tisíc změn neviditelných.

Podoby bolesti! Ty, jež svíráš srdce
rukama neobratnýma; toť láska; toť úsměv
na růžových rtech za jitra letního

uprostřed rosných květů, procházka letní,
toť láska v rozkvětu, přeletný pohled radosti,
hra, pouhá hra, pouhá bolest, ne více než sen,
jen vábení, sen, pouhé nic, spící hoře jen,
nic než neklid a zdání bez hranic.
Nic než trýznivý neklid, teskné zjitření nitra,
ty zastřené, tísnivé přízraky vnitřní,
ach, zjevení, stíny, vlající třásně tmy,
tak blízko a podivně; tvář zemřelé
strašná; vzpomenutí a stín
toho os – osudného, stopa ve tmách,
klamavé letmé podoby, zděšení noční,
věci povstalé ze tmy, tmáři, tmáři,
divně skutečné tváře, lháři hodiny noční,

fantomy, zástupy! Tisíce věcí zraňujících!
Ukrutný spěchu! Ustupte, uhněte, naléhavé,
zmatkem zplozené věci, nechte, ať zavru oči,
ať myslím na nějaké nic, na světelnou tečku tančící,
na pouhé rozčeření, na jakousi malou myšlenku:

> *Vteřiny kanou, průhledné kapky tekuté,*
> *čiré krůpěje bez chuti;*
> *roso přítomné chvíle, kapky stálého plynutí,*
> *jakou žízeň to chcete ukojit,*
> *jaká palčivá ústa na vás se otvírají,*
> *dřív než skanete v zachvění,*
> *z jakého trvání musely byste téci,*
> *bych řekl: Dost, jsem syt – ?*

A proto veškerou chuť na jazyk neúnavný,
veškerý úžas před očima! Nesmírné množství a rozložení,
křik hlasů nesčíslných, stoupání bez souzvuku,
zrychlení bez souladu,
mávání praporem světla a mnohost bez omezení,
nátlak a náraz všeho, křik naléhající vteřiny,
příchod, přítomnost a nekonečný proud částí!

(Poprvé otištěno v Almanachu na rok 1914)

KAREL ČAPEK

AUTOROVA PŘEDMLUVA K PRVÉMU VYDÁNÍ HRY LOUPEŽNÍK

Myšlenka a první verze této hry vznikla v Paříži r. 1911; zrodila se z touhy po domově, z obtíží stráviti Paříž a z prudkého obolavění cizinou; vyrostla vzpomínkou na mladost a svobodu, na rodný kraj a kamarády, prostě na domov. Ale nebyla jen vzpomínkou, nýbrž i loučením.

Kamarádi z doby tehdejší, dosvědčte autorovi, není-li tento Loupežník aspoň trochu podobiznou vás samotných, vás, kteří jste tančili v Zátiší, sahali po každém děvčeti, utrhli každou růži a současně zvedli odboj proti stávajícímu vkusu v umění; ta veselá zvůle a životnost, jež tehdy oslňovala mladé oči, neztrácí na své síle ani ve vzpomínce. Jaká radost a jaký pych je to, cítit se mladou generací, cítit se novotářem, dobyvatelem, loupežníkem života! Jak svěží je nezákonnost, jak hrdinně se nese tíha neodpovědnosti! Ale když se k vám autor vracel s první verzí v kapse, viděl, že také vy jste se rozloučili s onou mladostí. Loupežník zůstal troskou, jíž scházel konec.

Dvakrát ještě vracel se autor k Loupežníkovi; poprvé, aby ho přeměnil na amerikánského dobyvatele, nabitého činnou energií jako leydenská láhev; podruhé, aby ho předělal na symbolickou osobnost, na boha mladosti se všemi zázračnými znaky primitivního božství. Naštěstí oba projekty ztroskotaly. Za války vracela se autorovi touha po myšlence loučení; avšak tu se ukázala naprostá nepravděpodobnost děje o Loupežníkovi ve chvíli, kdy by tento veliký, silný chlapík musel být na vojně.

A tak teprve po osmi letech pokusil se autor o rekonstrukci prvotního plánu, neměně pokud možno nic na jeho mladém rázu; jen sám Loupežník, který byl tehdy dvacetiletý, má nyní už svých třicet let.

DIVADLO NA VINOHRADECH

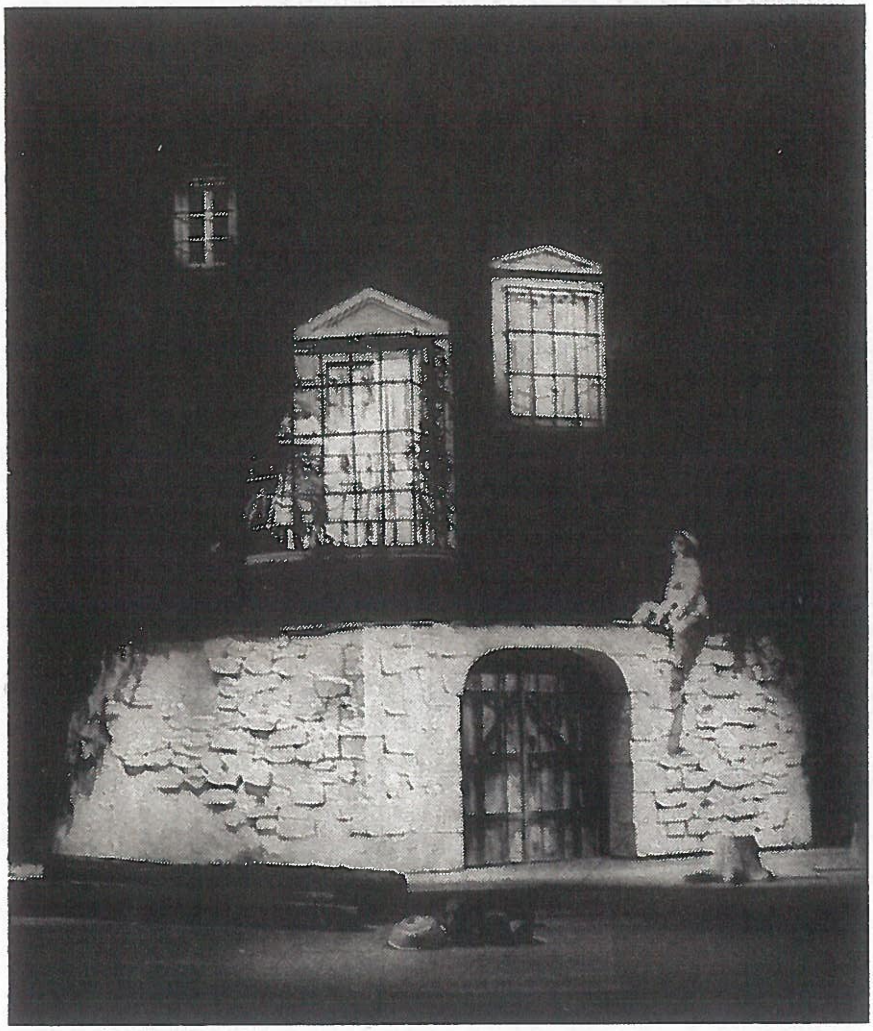

KAREL ČAPEK

LOUPEŽNÍK

Karel Čapek
Loupežník

DIVADLO
NA
VINOHRADECH

LOUPEŽNÍK
JAROMÍR HANZLÍK

PROFESOR
OTAKAR BROUSEK

PANÍ PROFESOROVÁ
ZASLOUŽILÁ UMĚLKYNĚ ANTONIE HEGERLÍKOVÁ

MIMI
DANIELA KOLÁŘOVÁ
HANA MACIUCHOVÁ

LOLA
GABRIELA VRÁNOVÁ

FANKA
JIŘINA ŠVORCOVÁ, NOSITELKA ŘÁDU PRÁCE

HUBERT
MILAN KLÁSEK

ŠEFL
ZDENĚK ŘEHOŘ

CIKÁNKA
LUDMILA VOSTRČILOVÁ

HAVÍŘ
ZASLOUŽILÝ UMĚLEC ZDENĚK HODR

UČITEL
VLASTIMIL FIŠAR

STAROSTA
SVATOPLUK SKLÁDAL

KOVÁŘ
OLDŘICH LUKEŠ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

SOUSED
VLADIMÍR BIČÍK

KAPRÁL
JAN SCHÁNILEC

FRANTA
JAROSLAV SATORANSKÝ

Hlavní přestávka po 2. dějství

Asistent režie KAREL HOVORKA st. Text sleduje TAŤÁNA PUTTOVÁ
Představení řídí RUDOLF KALINA
Osvětlení řídí CTIBOR FISCHER — zvuk FRANTIŠEK ONDŘICH — stavbu vede FRANTIŠEK VOTRUBA — rekvizity LEO HANZL — dekorace, vlásenky a kostýmy vyrobily kolektivy dílen divadla, které vedou JOSEF KULHÁNEK, HERMÍNA KUNSTOVNÁ, VÁCLAV KŘÍŽ, ANTONÍN HÁTLE, MIROSLAV MAYRICH, MILAN SKLENÁŘ

KAREL ČAPEK

LOUPEŽNÍK

Komedie o třech dějstvích

REŽIE FRANTIŠEK ŠTĚPÁNEK

SCÉNA ZBYNĚK KOLÁŘ

KOSTÝMY LIBUŠE PRAŽÁKOVÁ

HUDBA SVATOPLUK HAVELKA

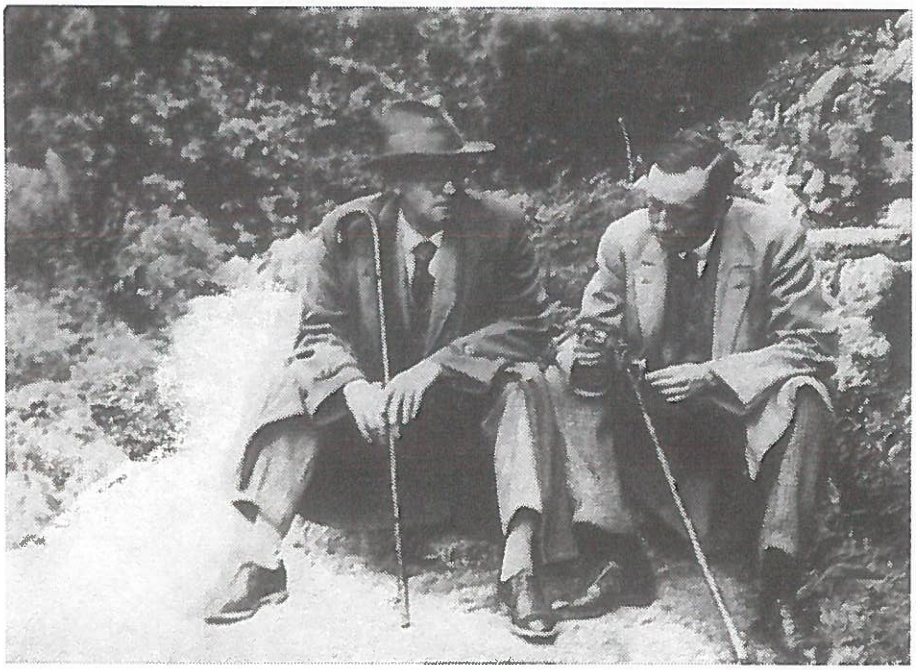

Komedie Loupežník vznikla prvotně v Paříži roku 1911, tehdy ještě ve společné dílně bratří Čapků; byla skládána z touhy po domově, jenž ve vzpomínce se stával oslavným obrazem mladosti. Dokončení po osmi letech je vlastně rekonstrukcí prvotního plánu.
Ježto se změnil život, ježto se změnil i autor, změnil se také konflikt Loupežníka; dnes má profesor více pravdy než měl v roce 1911, a mládí, jež pomíjí, nemá už pravdu neobmezenou. Bylo nutno dopsat komedii nyní; zatím se z komedie mládí stala komedie lásky; kde všichni milují, jsou všichni v právu a mají pravdu; tím ztrácí divák zasloužené potěšení, aby sympatisoval s jednou stranou proti druhé. Ale není snad dovoleno — aspoň v komedii — držeti palce všem?

(POZNÁMKA AUTOROVA
K PREMIÉŘE LOUPEŽNÍKA 2. 3. 1920)

— „Romeo?“ děl Padre Ippolito a napil se. „Toho bych měl znát. Jářku, nebyl to ten mladý sciocco, ten hejsek, ten dareba z Montéků, co posekal hraběte Parise? Říkalo se, že prý kvůli Juliettě. Ano, tak. Julie si měla vzít hraběte Parise — dobrá partie, signore, ten Paris byl moc bohatý a hodný mladý pán — ale Romeo si umanul, že Julii dostane on — Taková hloupost, pane,“ bručel Padre. „To se ví, po tom rabiátství musel Romeo utéci do Mantovy a už se nevrátil.“
„To je omyl,“ vyhrkl Sir Olivier. „Prosím za prominutí, Padre, ale tak to nebylo. Julie milovala Romea, ale rodiče ji nutili, aby si vzala hraběte Parise —“
„Však věděli proč,“ souhlasil farář. „Romeo byl ribaldo a držel s Mantovou.“
„Odpusťte, otče, ale to bylo docela jinak,“ protestoval Sir Olivier. „Pravda je, že Julii pochovali. Romeo nad jejím hrobem proklál Parise mečem —“
„Počkat,“ řekl farář. „Předně to nebylo nad hrobem, nýbrž na ulici blízko pomníku Scaligerů. A za druhé ho Romeo neprobodl, nýbrž mu jen rozťal rameno.“

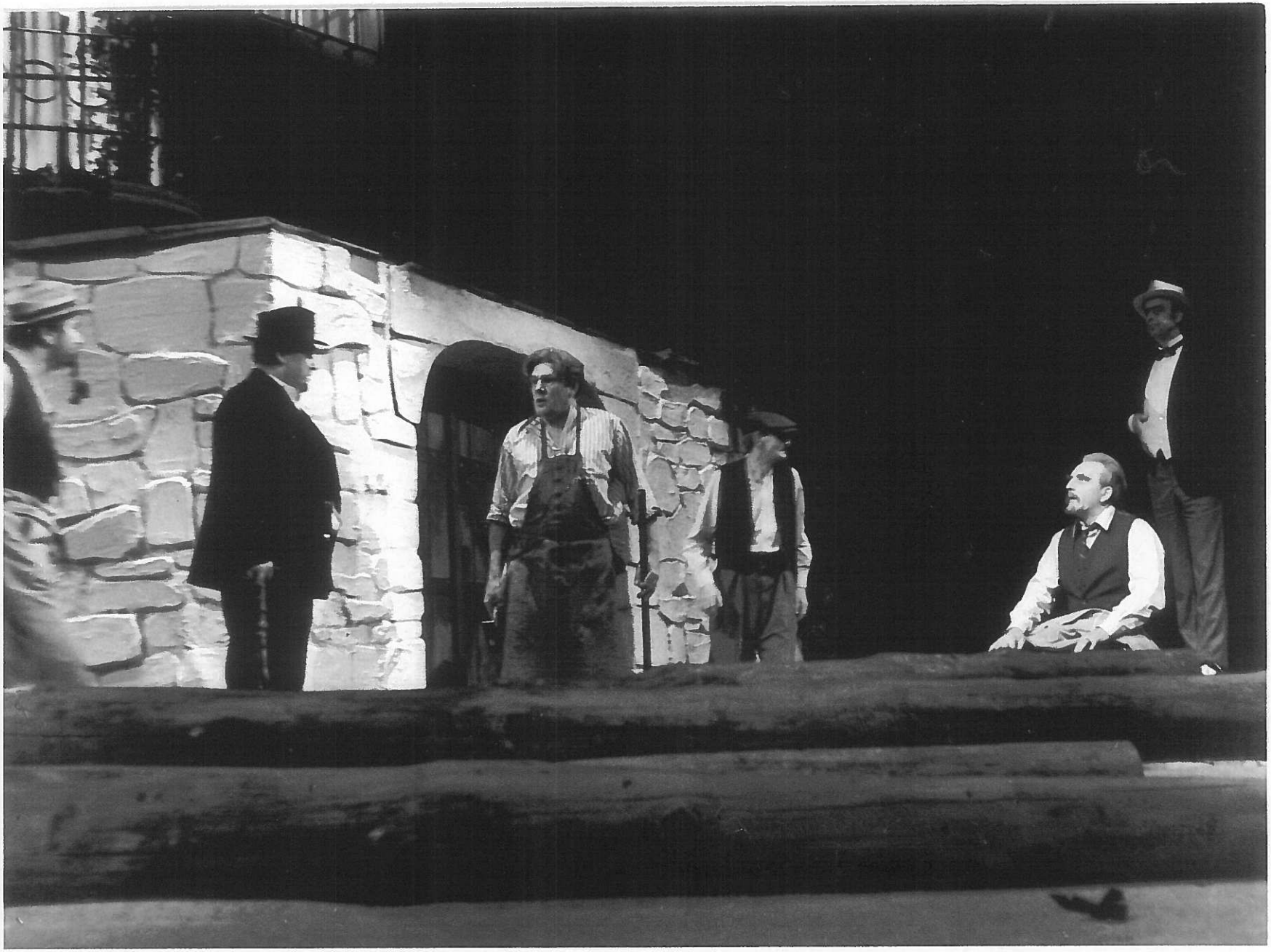

KOMEDIE LOUPEŽNÍK

vznikla prvotně v Paříži roku 1911, tehdy ještě ve společné dílně bratří Čapků; byla skládána z touhy po domově, jenž ve vzpomínce se stával oslavným obrazem mladosti. Dokončení po osmi letech je vlastně rekonstrukcí prvotního plánu.
Ježto se změnil život, ježto se změnil i autor, změnil se také konflikt Loupežníka; dnes má profesor více pravdy než měl v roce 1911, a mládí, jež pomíjí, nemá už pravdu neobmezenou. Bylo nutno dopsat komedii nyní; zatím se z komedie mládí stala komedie lásky; kde všichni milují, jsou všichni v právu a mají pravdu; tím ztrácí divák zasloužené potěšení, aby sympatisoval s jednou stranou proti druhé. Ale není snad dovoleno — aspoň v komedii — držeti palce všem?

(POZNÁMKA AUTOROVA
K PREMIÉŘE LOUPEŽNÍKA 2. 3. 1920)

S. K. NEUMANN

Loupežníkem dokázal Karel Čapek, že v dramatické poesii může dosíci poměrně stejného zdaru jako naši dramatikové specialisovaní. Loupežník je dramaticky nejméně tak zralý jako jiná naše moderní díla dramatická. Výtky, které mu byly činěny kritiky rozumějícími své věci, vycházely z předpokladu poněkud chybného: jako by šlo o komedii realistickou a jako by autor chtěl řešiti nějaký problém mládí vůči stáří. Ale to odporuje literárnímu charakteru autorově i jeho úmyslu. Již s Prologem dostáváme se v ovzduší hry stylisované, nerealistické, komedie poněkud burleskní, která vám obratně zahraje kousek ze smíchu a slzí, aniž chce něco více. Karlu Čapkovi běželo o lehký, usměvavý žánr, jakým byly vždycky takové stylisované komedie, pro které u nás není dosti porozumění, poněvadž uctíváme příliš myšlenku a hloubku, i když obě jsou toliko fingovány.
Nejobdivuhodnější věcí na Čapkově komedii je bezpečnost, s kterou postavil každou postavu i postavičku své komedie, lehkost a samozřejmost charakteristiky. Ti lidé žijí a přitom jsou to přísně a jednotně stylisované symboly. V jejich mluvě je mnoho odvážného, nového, ale nic nepřirozeného, máme-li ovšem na paměti, že tu neběželo o pravdivost realistickou, nýbrž o vnitřní přirozenost stylovou.

(KMEN IV, 1920 — Z KNIHY: O UMĚNÍ
— ČS. SPISOVATEL 1958)

„Scusi," namítal Sir Olivier, „já to viděl hned při premiéře na jevišti. Hrabě Paris byl opravdu v souboji probodnut a skonal na tom místě. Romeo v domnění, že je Julie skutečně mrtva, se otrávil v její hrobce. Tak to bylo, Padre."
„Kdepak," bručel otec Ippolito. „Neotrávil se. Utekl do Mantovy, příteli."
„Promiňte, Padre," trval na svém Olivier, „vždyť jsem seděl v první řadě! V tu chvíli procitla Julie, a když viděla, že její miláček Romeo je mrtev, vzala také jed a skonala."
„Co vás nemá," zlobil se Padre Ippolito. „Se divím, kdo nadělal tyhle klepy. Pravda je, že Romeo utekl do Mantovy a chudáček Julie se z lítosti nad tím drobátko přiotrávila. Ale nic to nebylo, cavaliere, jen takové dětinské; prosím vás, bylo jí sotva patnáct let. Pak ji odvezli k tetě do Besenzana, aby se zotavila. Tam za ní přijel hrabě Paris, měl ještě ruku v obvazku a to víte, jak to v takovém pádu bývá: byla z toho láska jako trám. Za tři měsíce se vzali. Ecco, signore, tak to v životě chodí."
Sir Olivier seděl jaksi zdrcen. „Nezlobte se, otče," řekl konečně, „ale v té anglické hře je to tisíckrát krásnější."
Páter Ippolito zafuněl. „Krásnější! Já nevím, co na tom vidíte krásného, když si dva mladí lidé vezmou život. Bylo by jich škoda, mladý pane. Já vám řeknu, krásnější je, že se Julie vdala a měla osm dětí, a jakých dětí, panečku: jako obrázky."
Olivier vrtěl hlavou. „To už není to, milý Padre; vy nevíte, co je to veliká láska.
Maličký páter zamyšleně mrkal. „Veliká láska? Já myslím, že to je, když dva lidé se dovedou snášet po celý život... oddaně a věrně... Julie byla vzácná paní, drahý pane. Vychovala osm dětí a dosloužila svému manželi až do smrti."
Mladý Olivier se vytrhl z jakési roztržitosti.
„A co se stalo s Romeem?"
„Ten? Ani dobře nevím. Něco jsem o něm zaslechl. — Aha, už to mám. Zamiloval se v Mantově do dcery nějakého marquesa — jak pak on se jmenoval? Manfalcone, Montefalco nebo tak nějak. Ach, cavaliere, to bylo to, čemu vy říkáte veliká láska! Dokonce ji unesl nebo co — byla to nějaká tuze romantická historie, ale podrobnosti jsem zapomněl. Měla to být nějaká passione senza esempio, nějaká náramná vášeň, pane."

(KAREL ČAPEK: ÚRYVEK Z POVÍDKY ROMEO A JULIE — KNIHA APOKRYFŮ 1932)

KAREL ČAPEK
(1938)

žil a čemu věřil. Proti „loupežníkovi“, sobeckému a neodpovědnému, proti oslnivému hrdinovi, jemuž je láska kořistným dobrodružstvím, ztělesňuje trpký úděl lásky, která je starostlivě odříkavou službou, typ hrdinství napohled šedivého a všedního, jež spočívá v potlačení sobectví, a bezmála tragického tím, jak je přezíráno i posmíváno.

(K INSCENACI LOUPEŽNÍKA R. 1938 —
Z KNIHY: STOPAMI DRAMATU A DIVADLA — ČS. SPISOVATEL 1967)

— Středem Čapkova zájmu — v „novém prostředí“, ve zmechanizované civilizaci, v buržoazním světě plném sociálních kontrastů — je člověk. Čapkův vztah k člověku je dvojznačný, neboť se skládá z lásky i odporu, z blahovůle i bázně. Škála Čapkových postav je nevelká. Čapkův podvojný vztah k člověku se odrazil ve dvou základních typech jeho hrdinů nebo alespoň v tendencích k těmto typům: v typu „profesorském“ a „loupežnickém“; první se smiřují, třebaže ne beze smutku; druzí chtějí loupit pro sebe — a „převratníci“ také pro společnost — co nejvíce; u prvních se smíření stupňuje až k pohroužení do vlastního nitra, u druhých se setkáváme s rozmachem, revoltou, rozpoutáním a heroismem.
Jsa reprezentantem doby velmi složité, jsa představitelem třídy ideologicky velmi nejisté, ztělesňuje Čapek tuto složitost a nejistotu ve vztahu k otázkám základním i podružnějším. Není u něho pocitu, který by se nezvrátil ve svůj opak; je mu známa i druhá strana; ví o obou stranách současně a zároveň; a projevuje se to v tom nejintimnějším. Nebude nevhodné uvést právě na tomto místě a v této souvislosti, co se děje s Čapkem, když se octne na corridě. Vnímá od začátku podvojně: „Byly tam úžasné okamžiky, na které nikdy nezapomenu, a trapné chvíle, kdy bych se byl raději propadl.“ Potom obdiv: „Poprvé v životě jsem viděl rytířství, jak stojí v knize psáno: se zbraní v ruce, tváří v tvář smrti, s nasazením pro čest hry. Lidi, nemohu si pomoci: něco na tom je; něco velikého a krásného.“ A závěr? Přesto přese všechno — „podruhé bych na corridu nešel“. Ale pokušitelský hlas podotýká: „Leda... by tam byl dokonalý espada.“

(A. MATUŠKA — ČLOVĚK PROTI ZKÁZE — ČS. SPISOVATEL 1963)

KAREL ČAPEK

AUTOROVA PŘEDMLUVA K PRVÉMU VYDÁNÍ HRY LOUPEŽNÍK

Myšlenka a první verze této hry vznikla v Paříži r. 1911; zro-
se z touhy po domově, z obtíží stráviti Paříž a z prudkého
lavění cizinou; vyrostla vzpomínkou na mladost a svobodu,
·odný kraj a kamarády, prostě na domov. Ale nebyla jen
›mínkou, nýbrž i loučením.

Kamarádi z doby tehdejší, dosvědčte autorovi, není-li tento
ıpežník aspoň trochu podobiznou vás samotných, vás, kteří
tančili v Zátiší, sahali po každém děvčeti, utrhli každou růži
›učasně zvedli odboj proti stávajícímu vkusu v umění; ta
'lá zvůle a životnost, jež tehdy oslňovala mladé oči, neztrácí
vé síle ani ve vzpomínce. Jaká radost a jaký pych je to, cítit se
dou generací, cítit se novotářem, dobyvatelem, loupežníkem
›ta! Jak svěží je nezákonnost, jak hrdinně se nese tíha neodpo-
›nosti! Ale když se k vám autor vracel s první verzí v kapse,
!l, že také vy jste se rozloučili s onou mladostí. Loupežník
'al troskou, jíž scházel konec.

Dvakrát ještě vracel se autor k Loupežníkovi; poprvé, aby
přeměnil na amerikánského dobyvatele, nabitého činnou
·gií jako leydenská láhev; podruhé, aby ho předělal na sym-
ckou osobnost, na boha mladosti se všemi zázračnými znaky
nitivního božství. Naštěstí oba projekty ztroskotaly. Za války
:ela se autorovi touha po myšlence loučení; avšak tu se uká-
ı naprostá nepravděpodobnost děje o Loupežníkovi ve chvíli,
by tento veliký, silný chlapík musel být na vojně.

A tak teprve po osmi letech pokusil se autor o rekonstrukci
›tního plánu, neměně pokud možno nic na jeho mladém
ı; jen sám Loupežník, který byl tehdy dvacetiletý, má nyní už
:h třicet let.

KAREL ČAPEK: LOUPEŽNÍK
Druhá premiéra Divadla na Vinohradech v sezóně 1988/89
Poprvé 9. prosince 1988.
Povoleno NVP pod č. j. 310015488
Cena Kčs 1,–

Karel Čapek Loupežník

BRATŘI ČAPKOVÉ

Z POZNÁMEK O JANOŠÍKOVI

Janošík je nebo má býti typem hrdiny.

Veškero hrdinství můžeme zhruba rozdělit na dva druhy: na typ achillovský a typ gedeónský. Achilles má jedinou pohnutku svého jednání: svou sílu, svou vysokou vitalitu, svůj životní přebytek. Takovýto Achilles se stává hrdinou svlékaje ženské sukně; je k tomu predestinován a nemůže býti ničím jiným. Naproti tomu Gedeón se stává hrdinou pod nutkavým tlakem, třeba ze strachu, ze sebeobrany, z aktuelního vlastenectví nebo z božího rozkazu. Je to statečnost slabochů, šílenců nebo moralistů. Každý Gedeón v době míru může býti zahradníkem nebo knězem nebo privátníkem; ve svém koutě je to člověk bez expanze, nečinný, pokojný a nevýznamný, a teprve z nepřekonatelné nutnosti se stává hrdinou.

Hledejme Janošíka v prvním aktě (Mahenovy hry – pozn. red.). Zděšenému obecenstvu se předvádějí nejkrutější hrůzy roboty. „Ubohý lid," cítí divák, „což nikdo nepřijde ho osvobodit?" Přijde, a sice je to Janošík. Tak Janošík stává se hrdinou morálním, hrdinou z poslání. Jeho zbojnictví je úkolem, jeho horský pych je ideou.

V pátém aktě tento hrdina padá. Janošík sedí v krčmě, zpívá a potom je přemožen prostou přesilou. Zde je tragika: je to hrdina a je přemožen. Co nám je v tomto pádu hrdiny po jeho poslání, co po jeho ideji? Tragikou Janošíkovou jest, že nebyl tak silný, aby přemohl padesát hajduků.

Janošík nepadá tíhou svého úkolu a osudností své životní idey; nuže k čemu ji potom má a nač vlastně je mravním hrdinou?

Snad proto, aby pan Mahen tímto morálním posláním omluvil svého Janošíka za to, že byl zbojníkem? Stejně jako omlouval jeho útěk do hor, že se to stalo – ze sebeobrany, z nutnosti, z gedeónství?

Pravý hrdina je ovšem neomluvitelný.

Koncepce Mahenova praví: Janošík není krásný, není veliký, není drahocenný sám o sobě; je nutno ho vsympatizovat obecenstvu a důrazně ho doporučit politicko-českobratrským pudům naší vlasti.

Velkou mravní ideu může míti každý druhý člověk; velikého člověka dělá teprve veliká výkonnost. Mahenův Janošík je hrozně nevýkonný; se svou neplodností a se svou velikou ideou by se dnes neuplatnil ani v nejzanedbanější politické straně.

DIVADLO NA VINOHRADECH

Karel Čapek Loupežník

REŽIE JAN NOVÁK
SCÉNA MICHAL HESS j. h.
KOSTÝMY LUDMILA PAVLOUSKOVÁ j. h.
HUDBA ZDENĚK POLOLÁNÍK j. h.
POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE IVAN KROB j. h.

HRAJÍ / MIROSLAV BABUSKÝ / ELIŠKA BALZEROVÁ
JOSEF BLÁHA / JIŘINA BOHDALOVÁ
RADOSLAV BRZOBOHATÝ / FRANTIŠEK HANUS
ANTONIE HEGERLÍKOVÁ / VLADIMÍR HLAVATÝ
JAROSLAV MOUČKA / ANTONÍN NAVRÁTIL
SOŇA NOVOTNÁ / JIŘÍ PLACHÝ / MIROSLAVA PLEŠTILOVÁ j. h.
JAROSLAV SATORANSKÝ / SVATOPLUK SKOPAL
VÁCLAV SLOUP / BŘETISLAV SLOVÁČEK
MARTIN STROPNICKÝ / MIROSLAV VLADYKA
GABRIELA VRÁNOVÁ

Lyrická komedie Karla Čapka patří dnes již k trvalé součásti naší divadelní kultury, proto se po více než patnácti letech vrátí v novém nastudování na naši scénu. Stane se tak v době, kdy si naše kulturní veřejnost připomene padesát let od smrti velkého českého spisovatele, který byl jako divadelník úzce spjat právě s Vinohradským divadlem.

Loupežník je hrou o lásce a stereotypu, o snu a jeho potřebě ve všednosti každodenního života, o citu a lidské vyprahlosti, o velikosti touhy a malosti rezignace. Naše inscenace se pokusí přiblížit obsah raného Čapkova dramatu životnímu pocitu dnešního člověka.

Inscenace je určena všem divákům, kteří, stejně jako některé postavy hry, dokáží v trochu záhadném obrazu Loupežníka postřehnout něco, co bylo součástí jejich života, ale co se z něj zvolna, snad ne nenávratně, vytrácí.

PREMIÉRA V PROSINCI 1988

Karel Čapek Loupežník

KOMEDIE

DRAMATURGICKÁ POZNÁMKA

Text naší inscenace vychází z Karlem Čapkem revidovaného textu druhého knižního vydání Loupežníka (1922), v některých pasážích se však odvolává k textové podobě tzv. „pařížského" Loupežníka. Zařazení zrodu hry v kontextu tvorby bratří Čapků do roku 1911, tedy bezprostředně za Lásky hru osudnou a za Poznámky o Janošíkovi, ve kterých Čapci vyložili svou tehdejší koncepci dramatického hrdiny, bylo základním východiskem pro naši práci na inscenaci. Textová úprava vznikala ve spolupráci s herci v procesu zkoušek.

REŽIE JAN NOVÁK
SCÉNA MICHAL HESS j. h.
KOSTÝMY LUDMILA PAVLOUSKOVÁ j.
HUDBA ZDENĚK POLOLÁNÍK j. h.
POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE IVAN KROB
DRAMATURGIE JAN VEDRAL

Profesor	RADOSLAV BRZOBOHATÝ
Paní, jeho žena	GABRIELA VRÁNOVÁ
Mimi, jejich dcera	SOŇA NOVOTNÁ
	MIROSLAVA PLEŠTILOVÁ j. h.
Loupežník	MIROSLAV VLADYKA
Fanka, služka u profesorů	JIŘINA BOHDALOVÁ
Zahalená žena	ELIŠKA BALZEROVÁ
Cikánka	ANTONIE HEGERLÍKOVÁ
Myslivec	SVATOPLUK SKOPAL
Šefl	JOSEF BLÁHA
	VÁCLAV SLOUP
Starosta	JAROSLAV MOUČKA
Soused	JAROSLAV SATORANSKÝ
Učitel	ANTONÍN NAVRÁTIL
Kovář	JIŘÍ PLACHÝ
Havíř	VLADIMÍR HLAVATÝ
Kaprál	BŘETISLAV SLOVÁČEK
Franta	MIROSLAV BABUSKÝ
Prolog	FRANTIŠEK HANUS

Hajní, vojáci, veteráni, ozbrojený civil - - - Mimický sbor DnV

Představení řídí Rudolf Kalina
Text sleduje Jana Hrubá
Osvětlení řídí Jiří Bláha – zvuk František Ondřich
stavbu vedou Petr Vodák a Bohumil Vender – rekvizity Leo Han:
dekorace, kostýmy, vlásenky vyrobily kolektivy dílen, které vedo
František Škorpík, Štefan Kralovič, Vladimír Cvrček,
Miroslav Mayrich, Libor Houžvička, Liběna Bažantová,
Zdeněk Pscheidt, Hermína Kunstovná a Ladislav Večl